

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Första kammaren.

Nr 43.

Torsdagen den 2 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne maj.

Anmälades och bordlades jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hjälpåtgärder åt vissa egnahemslåntagare jämte i ämnet väckta motioner;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tillfällig nedsättning av räntan å köpeskilling för vissa lägenheter, som upplåtits från kronojord;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen, avdelning Utgifter för kapitalökning, gjorda framställning angående egnahemslånefonden;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i avseende å vissa egnahemsföretag i Malmöhus län;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 3 och 17 §§ lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för utgivande av ersättning i vissa fall till strandägare för mistad fiske-rätt m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 121—127, bevillningsutskottets betänkanden nr 51 och 52, bankoutskottets utlåtanden nr 60—63 och memorial nr 64—66 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 40 och 41.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bevillningsutskottets betänkande nr 44, i anledning av väckta motioner dels om höjning av tullsatserna för margarin och vegetabiliska oljor m. m., dels ock om accis å inom riket tillverkat margarin m. m.

Punkten 1.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 165 av herr Trygger m. fl. och II: 223 av herr Lindman m. fl.

*Om höjning
av margarin-
tullen m. m.*

a) besluta, såsom tillägg till den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan, att varor av nedannämnda slag, vilka infördes från utlandet, skulle efter nedan angivna grunder beläggas med tull, vilken beträffande varor, som enligt tulltaxan vore underkastade tull, skulle utgå såsom tillägg till denna:

Om höjning av margarin- tullen m. m. (Forts.)	Tulltaxe- nr	Stat. nr	Tilläggstull för 100 kg kronor	Tull för 100 kg kronor
			Animaliska oljor samt annat djurfett, även härdade, ej hänförliga till annat nummer:	
	ur 108	255	härdat animaliskt fett N	— 7:—
			<i>Anm.</i> För härdat animaliskt fett, som är avsett uteslutande för tillverkning av stearin, skall tull icke utgå.	
			Vegetabiliska, feta oljor samt växtfett och andra vegetabiliska fettämnen, ej hänförliga till annat nummer:	
			— — — — — andra slag, härunder inbegripna här- dade vegetabiliska fettämnen ej hänförliga till annat nummer:	
	112	262	på glas- eller lerkärl E	2:— —
	113	263—273	på andra kärl N	— 7:—
			<i>Anm.</i> För till nr 113 (statistiskt nr 263—273) hänförliga vegetabiliska fettämnen, som äro avsedda uteslutan- de för tillverkning av stearin, skall tull icke utgå.	
	114	274	Smör, konstgjort (margarin) T	5:— —
		275—276	Konstister T	— —
			<i>Anm.</i> Konstister, som är avsett uteslutande för tillverkning av margarin, margarinost, konst- grädder eller konstmjölk, drager en tull av 7 kronor för 100 kg.	
			Tvål; ävensom tvålsurrogat:	
	265	597	andra slag T/E	3:— —
	ur 266	ur 598	Såpa T	3:— —

b) förklara, att nämnda tillägg till tulltaxan skulle gälla från dag, som Kungl. Maj:t bestämde, till och med den 30 juni 1935.

Reservation hade avgivits av herrar *Bärg, Örne, Bergman, Åström, Lövgren* i Nyborg, *Olsson* i Ramsta, *Björklund, Olsson* i Gävle, *Sjödahl* och *Ericson* i Boxholm, vilka på åberopade grunder funnit, att utskottet bort hemställa, att de likalydande motionerna I: 165 av herr Trygger m. fl. och II: 223 av herr Lindman m. fl., om höjning av tullsatserna för margarin och vegetabiliska oljor m. m., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Örne: Herr talman! Såsom kammarens ledamöter torde finna, är det föreliggande betänkandet från bevillningsutskottet tillkommet på det numera — sedan högre politiska makter ha funnit sig böra inverka på bevillningsutskottets sammansättning — vanliga sättet, att utskottet delats i två lika hälfter och lotten fått bestämma vem som skulle få formulera utskottsutlåtandet. Denna gång har lotten, som ofta sker, utfallit till högerens och bondeförbundets förmån. Det säges ju, att den, som har tur på ett visst annat livsområde, inte brukar ha tur i lotteri. Jag hoppas, att den satsen gäller omvänt, så att när det stora avgörandet kommer i höst, de, som visat sig ha för stor tur i bevillnings-

utskottets lotteri, måtte få mindre tur, när det gäller att vinna folkets kärlek.

Innan jag går närmare in på att med några korta ord beröra själva sakfrågan, anser jag mig berättigad att försöka klara upp en liten affär, som under stora rubriker behandlas i Nya Dagligt Allehanda och även på denna tidnings kvällsupplagas nyhetssida har gjorts till föremål för ett ledande uttalande. Det säges här i Nya Dagligt Allehanda, att enligt herr Lövgren i Nyborg skulle ett stort företag här i landet vara villigt att inköpa Reymersholms oljefabrik i Karlshamn och sätta i gång verksamheten där, utan hänsyn till om det blir tull eller inte. Jag är inte i tillfälle att ordagrant meddela vad herr Lövgren yttrade i denna fråga i andra kammaren; möjligen blir det tillfälle därtill längre fram under debatten. Nya Dagligt Allehanda har inhämtat de åsyftade parternas uttalanden beträffande denna sak och har tagit vad som därvid yttrats till utgångspunkt för ett redaktionellt uttalande av följande lydelse: »Vi måste uttala vår oförställda förvåning över det sätt, varpå riksdagen här i en betydelsefull näringspolitisk fråga blivit förd bakom ljuset. Det är något oerhört att en riksdagsman med dylika metoder söker påverka sina kamraters ställningstagande. Man får emellertid hoppas, att första kammaren skall lyckas göra attentatet mot oljetullen om intet.» Ja, det är väl inte mycket att fästa sig vid, att man här kallar det för ett »attentat» mot oljetullen att försöka hindra genomförandet av denna tull, som vi förut saknat. Annars tycker man, att om det gällde avskaffandet av en tull, skulle det möjligen kunna kallas för ett attentat mot tullen. Här har man tydligen gjort sig så säker på att få igenom den, att det betraktas som något alldeles oerhört att försöka få riksdagens kamrar att inte bifalla de enskilda motioner, som väckts i saken. Det kallas ett »attentat» att göra sådana försök.

Hur ligger nu den fråga, som här blivit berörd? Av egen erfarenhet kan jag intyga, att det stora företag, som här åsyftas, redan 1924 började syssla med oljefrågan. 1930 hade man kommit så långt, att anläggningen av ett oljeraffinaderi beslöts, och sedermera har det beslutats att upprätta en extraktions- och oljepressningsanläggning antingen i Stockholm eller Göteborg. Nu är det emellertid naturligt, att ett företag under nuvarande förhållanden på penningmarknadens område, då den svenska kronan står så oerhört lågt, inte gärna vill importera de nödvändiga maskinerna för dessa stora anläggningar, och därför har man undersökt, huruvida någon av de två bestående oljefabrikerna i stället skulle kunna förvärvas. Den synpunkt man då måst taga hänsyn till är, att den ena av dessa oljefabriker till hälften äges av den internationella trusten på området och således inte alls kan komma i fråga. Den andra är emellertid synnerligen illa belägen i kommunikationshänseende, — jag syftar på Karlshamn-fabriken. Enligt vad herr Mathiason upplyste i bevillningsutskottet föregående år, hade han känt sig synnerligen tillfredsställd med att här få starta en svensk industri, som skulle vara oberoende av tullskydd. Man hade beräknat fabriken för export, och följaktligen var det lämpligt att lägga den i sydänden av Sverige, då exporten kanske huvudsakligen skulle komma att inriktas på Tyskland. Då möjligheterna till sådan export sedan inte kunde hållas öppna i beräknad omfattning, så är det givet, att fabriken lokaliserings blivit synnerligen dålig. För den inhemska marknaden ligger nämligen fabriken så olämpligt till som gärna är tänkbart. Hamnen är god, men staden är liten, och det är sällan stora fartyg ha ärende dit i andra syften — jämförelsevis sällan åtminstone. Endast en smalspårig bana förbinder staden med rikets järnvägsnät i övrigt. Skall en sådan fabrik duga för inhemskt bruk, så är det klart, att skillnaden i pris mellan den existerande fabriken och en eventuell ny fabrik, lagd på en lämplig plats, måste vara så stor, att räntan på skillnaden fullt täcker de extra kommunikationsutgifter, som måste uppstå på grund av fabriken belägenhet. Om

*Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)*

Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)

priset på anläggningen kan sättas så lågt, att räntabiliteten så att säga blir lika i båda fallen, så finns det absolut ingen anledning, varför man inte skulle driva fabriken i Karlshamn. Om herrarna läsa de uttalanden, som äro gjorda på första och sista sidan av Nya Dagligt Allehanda, så skola ni finna, att det inte existerar någon motsättning mellan det uttalande, som man tillskriver herr Lövgren och som han möjligen också har fällt — jag vet det ännu inte — och den verklighet det gäller att ta hänsyn till. Säkert är i varje fall, att det företag, som jag här talar om, aldrig ett ögonblick räknat på att få någon tull för att tillverka vegetabiliska oljor inom landet. Det behövs inte, därför att antalet arbetare, som äro sysselsatta i den egentliga oljetillverkningen, är så ytterst obetydligt, att den eventuella skillnaden i arbetslöner mellan Sverige och utlandet spelar en mycket liten roll. Det behövs vid full drift i Karlshamnsfabriken 60 oljearbetare. De övriga äro sådana, som äro sysselsatta med transport- och packningsarbeten och annat sådant. Det är väl ganska orimligt — det måste väl var och en medge — att föreslå 7 öre i tull på en kvantitet olja så stor, som dessa 60 arbetare kunna frambringa per år. Det gör ju många gånger arbetarnas hela lön.

Med en oljefabrik av detta slag följer givetvis en stor affär i fodermedel. När det gäller tillverkningen av sojaolja, så vill jag minnas, att det blir endast 15 procent olja och 85 procent kakor. Jag reserverar mig om jag minns fel, men minnesfelet kan i varje fall inte vara mer än 5 procent. Hanterandet av de 85 procenten av råvaran måste ju ske vare sig man importerar denna eller man framställer den vid en fabrik. För själva ilandtagandet av råvaran, bönorna, behövs, som herrarna veta, just ingen arbetskraft alls, ty det går med vanliga sugelevatorer och med transportremmar, utan det är säckningen och packningen av fodervarorna och dessas lastning på järnvägsvagnar och automobiler, som spelar någon större roll. Beträffande oljan åter är det klart, att om man har förbrukarna av oljan omedelbart inpå fabriken, är det en synnerligen stor fördel. Det har inte fabriken i Karlshamn, och det kan den inte av egen kraft få, efter vad jag kan begripa. Ville ägarna ta konsekvenserna av det läge den har, så är det min bestämda uppfattning, att den kan sätta igång driften, åtminstone i rätt stor utsträckning, om tullen nu avslås.

Enligt min uppfattning skulle emellertid även ett motsatt förhållande inte motivera en tull på detta område. Det gäller ju, mina herrar, inte här att se till, att ett visst bestämt antal arbetare få behålla sysselsättningar, som de förut haft, utan det gäller att se till, vilken ordning som ger den största totala arbetstillgången i riket. Hittills har det ju importerats oljor i huvudsak från vårt södra grannland, som i sin tur är en synnerligen god kund, när det gäller svenska trävaror. Nu är det på det sättet, som var och en utan vidare vet, även om han inte är det minsta inne i branschen, sålunda även om han är lika mycket lekman som jag på området, att det går åt oerhört mycket mer arbetskraft för att framställa för fem miljoner kronor sågade trävaror än att framställa för fem miljoner kronor vegetabiliska oljor. I det ena fallet beredes arbete med skogens skötsel, med fällningen, med transporten av timret, med sågningen och slutligen med utlastningen av varorna för export. Beträffande oljorna är det, som jag sagt, så, att det går åt ytterst få arbetare vid själva oljeframställningen. Skall man här anlägga arbetssynpunkten, och det bör man naturligtvis alltid göra, när det gäller vårt näringsliv, så är det min bestämda uppfattning, att särskilt det småländska höglandets jordbrukare och skogsägare ha betydligt större fördel av de ekonomiska förbindelser med vårt södra grannland, som vi nu ha, än de skulle få av en tull, som nedsatte handelsomsättningen med Danmark med ett ganska stort antal miljoner.

Det har sagts en hel del saker under diskussionerna om det föreliggande

ärendet, som inte böra lämnas alldeles opåtalta. Det har sagts, och det går igen även i ämbetsverkens utlåtanden, att Sverige varit utsatt för dumping i fråga om vegetabiliska oljor. Jag tror inte, att den uppfattningen är riktig. I Danmark existerar ju en tull på 5 öre på vegetabiliska oljor men med rätt till restitution av tullens hela belopp för margarinolja — kokosolja och bomullsfröolja. Det finns således, om det verkligen skulle förekomma dumping, möjlighet att frakta oljorna tvärs över sundet och sedan sälja dem tillbaka till Danmark igen och tjäna pengar på detta. Det går nämligen, i den mån oljorna säljas till margarinfabrikerna, att få restitution på hela det tullbelopp, 5 öre, som upptas i Danmark. Är det då så, att skillnaden i pris verkligen antar en sådan storleksordning, att man kan tala om dumping, så bör det inte erbjuda några som helst svårigheter att göra en sådan manöver, vilket nog skulle bota det danska företaget, som det väl närmast är fråga om, från att fortsätta med en sådan trafik. Men om det nu också skulle förekomma, att vissa oljor ha inköpts från Danmark till lägre pris än det, som vissa danska fabriker få betala, så måste man ovillkorligen därvid beakta, att de svenska köparna, åtminstone en av dem, äro synnerligen stora och betalningskraftiga, så att alltid kontanta likvider ha erlagts, under det de danska köparna äro flera hundra, delvis med en verksamhet av mycket ringa omfattning och i vissa fall med ganska dålig förmåga att betala kontant. Det är ju dock så, att någon rättvisa finns det till i tillvaron. Den, som sköter sina affärer ordentligt, får en fördel, och det är inte dumping, om man av en köpare, som verkligen kan betala ordentligt och som köper stora kvantiteter, tar något billigare pris än för mindre kvantiteter och av sämre betalare.

Jag kommer emellertid nu till det, som från min synpunkt är det allra viktigaste i denna fråga, och det är den omständigheten, att en tull på vegetabiliska oljor i Sverige starkt skulle stödja fullbordandet av det monopol på fettvaruindustriens område, som redan spelar en oerhört stor och viktig roll i både Europa och Amerika. Det finns blott en och annan fabrik för oljor, som står fri från den stora trusten. Denna trust har fört en sådan prispolitik beträffande halvfabrikat för tillverkning av margarin och såpa, att de fria fabrikerernas verksamhet så småningom kommer att omöjliggöras, och de komma att falla i trustens armar. Men så länge det finns någorlunda stor marknad för en fri fabrik, är det inte gärna möjligt att nå fram till ett sådant undertryckande av denna fabrik. Får man däremot området inrutat med tullgränser, så att det blir tillräckligt små områden, så kan inte en fullt fri oljeindustri längre existera. Det har nu med stor skärpa förnekats av den svenska margarin- och fettvaruindustri, som tillhör den stora internationella trusten, att några sådana syften skulle föreligga. Men när man följt denna stora trusts politik sedan många år tillbaka och sett, hur den uppslukar den ena gruppen efter den andra på sitt särskilda område och sträcker sin verksamhet långt ut över sitt ursprungliga verksamhetsfält, så förstår man, att här föreligger en ganska stor risk. Det egendomliga är, att den svenska fabrik, som till hälften äges av den utländska trusten, är särskilt ivrig att få den nu begärda tullen genomförd. Det förefaller eljest, som om man från denna fabriks sida skulle kunna be sina utländska ägare, att de vore så vänliga och inte konkurrerade ihjäl den fabrik, som de äga i Sverige. Jag erinrade redan i fjol om, vad straffet blev för Norge, när den internationella trusten förvägrades att lägga sig till med en del av den norska fettvaruindustrien. Följden blev, att den norska valfångsten bojkottades, och eftersom Norge har investerat flera tiotal miljoner och sysselsätter tusentals personer inom denna industri, så drabbades givetvis Norge mycket hårt av denna åtgärd. Jag skulle för min del såsom en allmän regel vilja uttala, att då internationella truster komma med i det nationella politiska spelet, bör man se upp mycket, mycket noggrannare än man

*Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)*

Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)

eljest gör. Med detta har jag naturligtvis inte velat rikta något angrepp mot de högt ärade personer, som ha underskrivit föreliggande motioner, högerns partiledare i denna kammare och i andra kammaren. Jag är säker på, att det varit helt andra och ur deras synpunkt fullt lojala motiv, som ha dikterat deras ingripande på området, men jag vågar tro, att de icke haft sin uppmärksamhet riktad på det förhållande, som jag nu har berört, och jag är alldeles säker på, att de uppgifter, som lämnats motionärerna angående det totala antal arbetare, som är sysselsatt inom industrien och som inte erhåller sysselsättning med andra saker, till exempel transportarbeten, om industrien icke bedrives, äro ganska oriktiga. Det är ingalunda, som det har sagts, så att det är några 600 arbetare, som kunna sysselsättas med oljeframställning här i landet. En tiondel tror jag kommer sanningen närmare.

Det är rätt egendomligt att se, att de, som särskilt intresserat sig för denna tull, äro jordbrukarna inom bevillningsutskottet. De ha varit oerhört livligt upptända av nit att få hjälpa industriarbetarna. Det verkliga skälet är väl dock, att margarinindustrien anses kunna komma i ett något sämre läge genom införandet av denna tull. Utskottsmajoriteten har nu föreslagit en höjning av margarintullen med 5 öre. Enligt min uppfattning är detta en fullkomligt onödigt åtgärd. Margarinindustrien klarar sig säkerligen utan denna hjälp. Den nuvarande tullen är redan för hög, och jag har i utskottet yrkat på, att utskottet skulle begagna sin motionsrätt till att nedsätta margarintullen i stället för att höja den, men har inte vunnit tillräckligt understöd för denna linje.

Man tänker sig nu, att man genom denna tull skall locka margarinfabrikerna att höja priset på varan och därmed också bringa ned konsumtionen. Jag tror, att spekulationen i det fallet är fullständigt felaktig. Det är alldeles otänkbart, att man skall nå det syfte, som jordbrukarna ha avsett, genom att stödja de föreliggande motionerna och ansluta sig till utskottets hemställan.

Det finns, herr talman, rätt stora utsikter, att oljeindustrien skall komma i gång även med bibehållande av frihandeln på området, och särskilt förefaller det mig märkvärdigt, om den internationella trusten fortfarande skall ha sin fabrik stängd, sedan riksdagen har avslagit tullförslaget. I varje fall anser jag, att uppammandet av en parasitindustri här inte på något sätt kan hjälpa Sverige att få sin arbetskraft sysselsatt, och jag ber fördenskull, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Bårg och mig m. fl.

Herr Wohlin: Herr talman! Vegetabiliska oljor, som användas för tillverkning av margarin och såpa, äro som bekant för närvarande tullfria, och nu föreslås i de motioner, som ligga till grund för detta utskottsbetänkande, åsättande å dessa oljor av en tull av 7 öre. Frågan har betydelse dels för den industri, där dessa oljor raffineras, och dels för den egentliga förädlingsindustrien, till vilken de försäljas. Den förra industrien består av två fabriker, den ena i Kalmar och den andra i Karlshamn.

Fabriken i Kalmar äges, som den föregående ärade talaren riktigt anförde, till hälften av den stora internationella trust, som i så väsentlig grad behärskar den internationella fettvarumarknaden, men till andra hälften av rent svenska intressenter. Fabriken i Karlshamn äges helt och hållet av svenska intressenter, men har på grund av de ogynnsamma konjunkturförhållandena under det gångna årtiondet icke kunnat upptaga den drift, som avsågs vid fabriken anläggning. Jag får gentemot den föregående ärade talaren som min bestämda uppfattning uttala, att därest riksdagen här följer reservationerna och sålunda icke med något tullskydd stödjer den fabriksindustri, om vilken jag här har talat, utsikterna äro mycket små, om ens några, att vi åtminstone under de kommande åren, som närmast kunna överblickas, skola få i gång den

inhemska oljeförädlingsindustrin i Karlshamn. Den uppfattning eller förhoppning, åt vilken den ärade representanten för reservanterna gav uttryck, att dessa fabriker skulle komma att utvidga driften även med bibehållande av nuvarande tullsystem, har ju vad den största av dem angår, nämligen fabriken i Karlshamn, vederlagts av erfarenheten. Det är väl ändå ganska givet, att därest en stor svensk fabrik finnes anlagd, på vilken ett betydande antal miljoner kronor nedlagts och som ligger räntelös i sina innehavares händer eller hos den bank, som dessa ha till sin förlagsgivare, ett igångsättande av driften vid den fabriken skulle ha kommit till stånd, om vederbörande hade kunnat räkna med någon möjlighet därtill. Så har nu icke varit förhållandet, och det är väl sålunda av erfarenheten ganska tydligt styrkt, att med de nuvarande tullförhållandena på detta område en sådan drift icke bär sig och att något ovillkorligen måste göras för att få denna fabriks på sin tid tilltänkta verksamhet i gång. Med avseende å den andra fabriken, nämligen den i Kalmar, förhåller det sig ju så, att den är partiellt i gång, men det intresse, som dominerar där, har ju också andra tillverkningsgrenar, som i viss mån få genom därå uppkomna vinster kompensera de förluster, som, såvitt man kan finna, härröra från oljeframställningen.

Jag kan icke förstå annat än att man här har att göra med ett visserligen lokalt begränsat, men likväl betydande arbetslöshetsproblem. Den nästföregående talaren sökte på allt sätt reducera omfattningen och betydelsen av detta problem genom att nämna några siffror på det antal arbetare, som enligt hans förmenande skulle vara tillräckligt för att uppehålla dessa fabrikers drift i full omfattning. Jag är icke säker på att hans uppfattning i det hänseendet håller streck. Då han dessutom själv starkt underströk att han endast avsåg de arbetare, som äro sysselsatta med själva det mekaniska arbetet i fabriken, men bortsåg från alla övriga grupper av arbetare, som veterligen nu äro sysslösa på grund av den ena fabriken nedläggande av verksamheten och den andras endast partiellt uppehållna drift, är jag övertygad om att ett betydligt större antal arbetare än han förmenade skulle få sin utkomst, därest man skapade erforderliga förutsättningar för full drift av dessa båda fabriker. Jag vill icke göra mig personligen solidarisk med den ena eller andra sifferuppgiften. Men jag tror mig dock förstå, att vad Kalmarfabriken angår — vars nedläggande, därest denna tull av riksdagen avslås, är möjlig för att icke säga sannolik — det i vart fall, transportarbetare och andra arbetare inräknade, rör sig om över 200 personer, och vad Karlshamnfabriken angår, ingalunda allenast om det 60-tal, som den föregående talaren nämnde, utan om ett vida större antal. Arbetarorganisationernas representanter från dessa fabriker ha för övrigt varit uppe i Stockholm och utvecklat sina synpunkter inför bevillningsutskottet och de talade ett helt annat språk än den talare, som nyss uppträdde till förmån för reservationen. De voro tydligen ganska övertygade om att därest ingenting göres utkomst-möjligheterna för dem i Kalmar komma att bli av samma begränsade omfattning som nu, om de icke helt och hållet komma att upphöra. Och i Karlshamn var uppfattningen alldeles tydligt den, att denna tullåtgärd eller någon annan åtgärd, som kan möjliggöra igångsättande av fabriken, är ovillkorligen nödvändig, för att icke flera hundra arbetare, i stället för att utföra ett nyttigt arbete, skola få, som nu är fallet, uppbära arbetslöshetsunderstöd från staten. Det gäller med andra ord flera hundra arbetare, som man genom denna åtgärd skulle på dessa båda platser kunna sysselsätta och ge utkomst i stället för att underhålla dem genom arbetslöshetsunderstöd, d. v. s. subventionsvägen.

Jag tillåter mig också påpeka, att för de båda städer, varom det nu är fråga, ett upprätthållande av denna drift respektive ett återupptagande av densam-

*Om höjning
av margarin-
tullen m. m.*

(Forts.)

Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Ports.)

ma spelar en betydande roll. För Kalmar stad och för dess hamnmyndigheter och överhuvud taget för stadens ekonomi är perspektivet av Kalmarfabrikens nedläggande synnerligen hotande. Och vad Karlshamn angår med dess sviktande skatteunderlag skulle ett återupptagande av driften vid fabriken betyda en avsevärd ljusning i stadens ekonomiska förhållanden.

Nu har den föregående ärade talaren gjort en del invändningar av annan natur mot den här föreslagna tullen på vegetabiliska oljor. Han har särskilt uppehållit sig vid frågans sammanhang med den internationella trustens verksamhet, som i väsentlig grad behärskar världsmarknaden på detta område. Herr Örne utvecklade uppfattningen, att åsättandet av en tull på dessa oljor skulle främja den internationella trustens intressen i vårt land, nämligen därigenom — om jag fattade honom rätt — att även små länder skulle bli inrutade genom tullsystem, möjliggörande för den internationella trusten att uppköpa och med fördel inom respektive länders tullgränser bedriva där liggande fabrikers verksamhet. Jag fattade honom även så, att han menade, att därest denna tull åsattes i vårt land, möjligheterna till export på Sverige från ett annat, oss närliggande land väsentligen skulle försvåras, med påföljd att detta vårt grannlands industri — som i väsentlig del är fri från trusten — lättare skulle i en bekymmersam belägenhet kunna uppköpas av den internationella trusten och sålunda bli offer för dess maktutövning. Jag tillåter mig nu gentemot hela denna tankegång till kammarens övervägande framställa frågan, om det ändå är sannolikt att det ligger någon riktig uppfattning bakom hela denna herr Örnes åskådning. Herr Örne — som representerar en, såsom alla veta, mycket genomtänkt och mycket rätlinig uppfattning på det tull- och handelspolitiska området och som ju kanske mer än någon annan i denna kammar vid olika tillfällen går fram för en tull- och handelspolitik av den natur, som man tidigare tillämpat på skilda håll i världen men som nu genom världshändelsernas oemotståndliga utveckling har brutits ned i det ena landet efter det andra — han framställer nu saken så som om skyddandet av en i Sverige befintlig fabriksindustri genom mot utlandet riktade tullar skulle främja den internationella trustens möjligheter till maktutövning i de nordiska länderna. Jag kan häremot icke annat än erinra, att som det för närvarande är ställt här i landet dessa oljor praktiskt taget helt och hållet importeras från det främmande land, som jag nyss åtsyftade, men att om denna tullåtgärd genomföres, goda utsikter förefinnas för att en betydlig del av den svenska oljekonsumtionen komme att täckas av olja, producerad inom Sveriges gränser. Att man kan uppfatta detta som en försvagad ställning för vårt land gentemot ett utländskt trustintresse har för mig under diskussionerna om detta spörsmål i bevillningsutskottet varit hart när ofattligt. Den enda motivering, som jag skulle kunna tänka mig vara möjlig att anföra för en sådan åskådning, vore väl att den utländska trusten, därest de svenska fabriken finge för sin drift möjliga livsvillkor, uppköpte ifrågavarande svenska fabriker till höga priser, den ena fabriken alltså även till den återstående hälften och den andra fabriken helt och hållet, så att den ifrågavarande utländska trusten sålunda bleve ägare till båda dessa fabriker. Jag får då till kammarens övervägande framställa, huruvida ens i detta tänkta fall vårt land bleve sämre ställt än det nu är då den ena fabriken ligger helt och hållet nere, medförande arbetslöshet för flera hundra arbetare, och den andra går med minskad drift, och om icke även i detta tänkta fall för arbetarna på respektive orter till och med en fördel skulle vinnas genom den nu ifrågasatta åtgärden. Men därtill kommer, att därest det skulle uppstå planer på ett förvärv närmast av Karlshamnfabriken från den utländska trustens sida, sedan en åtgärd av denna natur blivit genomförd, sådana planer eller en sådan händelse mycket väl kunna föranleda den svenska riksdagen att intaga en för-

ändrad ståndpunkt med avseende å denna tullfråga. Tullarna hava i utskottets betänkande, i enlighet med de tre ämbetsverkens utlåtande, föreslagits såsom tilläggstullar — i överensstämmelse med de den 1 februari detta år ikraftsatta s. k. finansstullarna — med begränsad giltighetstid under allenast tre år framåt. Skulle mot förmodan det utländska trustintresset, därest denna tull föres igenom, finna Karlshamnsfabriken vara ett så värdefullt objekt för förvärv, att trusten för denna fabrik ville erlægga den erforderliga summan, anser jag t. o. m. med det perspektivet för ögonen att denna tull ändå vore till fördel för svenska intressen, men att man dessutom skulle kunna, därest man betraktar ett sådant förvärv såsom mindre lyckligt, återkomma till denna tullfråga inom en tillräckligt näraliggande tid.

Efter vad jag har mig bekant, har det emellertid hittills icke varit några planer på ett förvärv av Karlshamnsfabriken från den utländska trustens sida. Jag får ju också säga, att detta borde förefalla även herr Örne något otroligt, när han i så expressiva ordalag karakteriserade Karlshamnsfabrikens läge såsom i alla avseenden ogynnsamt för dess syfte att på den svenska marknaden försälja de framställda produkterna. Den utländska trusten skulle väl med den uppfattningen icke tillmäta fabriken det höga värde, som man måhända eljest kunde förmoda. Jag har nu emellertid den meningen, att detta tal om Karlshamnsfabrikens för försäljning på den svenska marknaden ofördelaktiga läge är högst betydligt överdrivet. Visserligen är det sant, att när fabriken på sin tid anlades, tanken närmast var att bedriva export till utlandet. Men sedan den tanken på grund av tidsförhållandena förfallit, har fabriken i fråga, belägen i en sydsvensk stad med en utmärkt hamn och utmärkta sjökommunikationer med Sveriges alla kuststäder under större delen av året, ett ingalunda ogynnsamt läge i förhållande till de avnämare av dess produkter, som komma i fråga. Man behöver väl icke stirra sig blind på en smalspårig järnväg, när man har vårt lands sjöterritorium till sitt förfogande för transport av dessa varor. Sveabolagets och andra bolags rörelse utefter de svenska kusterna visar ju tillfyllest, vilken betydelse sjötrafiken har för handeln längs de svenska kusterna, och någon större olägenhet av att fabriken är belägen i Karlshamn kan jag för min del icke finna.

Med avseende å frågans handelspolitiska sida, som också tangerades av den föregående ärade talaren, får jag säga, att därest vi vid beaktande av egna svenska intressen städe skulle taga den utomordentliga hänsyn till vad främmande länder tänka och tycka om våra i nationellt intresse vidtagna åtgärder, som herr Örne i allmänhet brukar göra, möjligheterna för förandet av en nationell näringspolitik i detta land skulle bli ytterst begränsade. Varje åtgärd, som från svensk sida vidtages till skydd för svenskt näringsliv, kan naturligtvis under olika omständigheter väcka ett visst missnöje på utomstående håll i världen, och naturligtvis måste man vid genomförandet av åtgärder sådana som dessa taga vederbörlig hänsyn till dylika missnöjesyttringar och till utländska synpunkter, i den mån den svenska exportens livsintressen röner inflytande av sådana svenska åtgärder. Jag tror emellertid, att med den handelspolitik, som hittills varit för Sverige utmärkande, och med den försiktighet, som alltjämt trots tidernas förändringar präglar den svenska handelspolitiken, olägenheterna av vidtagna skyddsåtgärder för vårt näringsliv under den gångna tiden i stort sett ha varit vida mindre än man möjligen skulle kunna förmoda med anledning av den föregående ärade talarens varningsord. Vad särskilt angår detta förslag och det sätt, på vilket det skulle komma att uppfattas i det oss närliggande land, varom fråga är, råder det efter kommerskollegiums yttrande i frågan ingen tvekan därom, att ifrågavarande grannland på vår marknad utövar en försäljningsverksamhet, som måste karakteriseras såsom dumping. Det står i det av kommerskollegium avgivna utlåtandet,

*Om höjning
av margarin-
tullen m. m.*

(Forts.)

Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)

att det land, om vilket här är tal och som under längre tid levererat betydande kvantiteter av dessa oljor till Sverige, systematiskt sålt oljorna till sina svenska avnämare för priser, vida understigande de noteringar, som samtidigt under skydd av tull i eget land upprätthållits på dess hemmamarknad.

Nu har det ju varit en ledtråd, som jag har fattat det, för den frisinna handelspolitiken här i landet att väl ställa sig mer eller mindre avvisande mot tullförhöjningar och tullåtgärder i allmänhet, men i den mån den svenska marknaden har varit utsatt för en import med karaktär av dumping, har man även på frisinnat håll icke ställt sig avvisande mot skyddsåtgärder gentemot en dylik import. Och då nu det ansvariga ämbetsverket i det yttrande, jag har relaterat, med stöd av härom erhållna ingående upplysningar ansett sig kunna karakterisera denna import såsom en dumping i ordets egentliga mening, så föreligga, såvitt jag förstår, de förutsättningar, från vilka även en riksdagsrepresentant av den rikning jag nyss anförde borde kunna reflektera på en åtgärd av den natur, varom här är fråga. Herr Örne gav också i sitt anförande ett medgivande om att en dylik försäljningspolitik här föreläge, men han uttalade, att eftersom enligt hans mening de svenska köparna av dessa produkter eller åtminstone några av dem haft en betydligt större köpkraft än de köpare, som uppträtt på det ifrågakvarande grannlandets inlandsmarknad, dumpingföreteelsen därav skulle få sin förklaring. Jag tror, att det är farligt att i detalj ingå på sådana subtila jämförelser mellan köparnas ställning i skilda länder, och jag tror dessutom att det är alldeles obehövt. Ty då det är ett faktum, att dumping i ordets traditionella mening föreligger, så är detta faktum tillräckligt för att motivera en åtgärd av denna natur.

Med avseende å denna åtgärds ytterligare fördelar vill jag ytterligare erinra om att den svenska handelsbalansen, vars passivitet ju alltjämt är framträdande, genom en åtgärd av denna natur skulle få en icke oansenlig förbättring. Som kammaren torde veta, uppgick importöverskottet för månaderna januari—april nästföregående år till — om jag ej minnes fel — 154 miljoner kronor, medan importöverskottet under motsvarande månader i år utgjorde — om jag ej missminner mig — 118 miljoner. Importöverskottet har således dess bättre gått ned med bortåt en tredjedel, men över 100 miljoner kronors importöverskott är sålunda fortfarande ett faktum under de fyra gångna månaderna av innevarande år, och vad det betyder för strävandena att upprätthålla den svenska valutan, de svenska statsfinanserna och överhuvud taget den svenska statens ekonomi, det känna vi ju alla. Den åtgärd, som här är föreslagen, skulle enligt ämbetsverkens mening sannolikt komma att medföra en vinst för handelsbalansen av 4 å 6 miljoner kronor och ökade tullintäkter till ett belopp av 1 å 2 miljoner kronor, vilket i dessa tider kan tyckas vara relativt obetydligt men som dock ingalunda är att förakta. När man kan ernå igångsättandet till full drift av ett svenskt industriföretag i Kalmar och återupptagande av driften i full omfattning vid ett annat stort planlagt, dyrbart och förnämligt inrett fabriksbygge i en annan sydsvensk stad, arbetsmöjligheter på naturlig väg för flera hundra arbetare av skilda slag, ökade intäkter för dessa båda kommuner med sina ingalunda lätta ställning, vidare igångsättandet av en svensk industri — på vilken den svenska margarinindustrien komme att kunna till väsentligt grad basera sina inköp — och så slutligen också fördelar för handelsbalansen och statsintäkterna, då synes mig att det borde vara mycket starka skäl av annan natur, som skulle föranleda en medlem av kammaren att ställa sig avvisande mot ett förslag som detta. Och jag tillåter mig på tal härom att ännu en gång understryka — ehuru det kanhända är onödigt — att jag har så utomordentligt svårt att förstå det tal, som här har förts under frågans behandling, nämligen att vi genom en åtgärd som denna skulle främja ett utländskt trustintresse. Det är att ställa saken på huvudet, och herr Örne

måste ju sägas hava själv härutinnan invecklat sig i en motsägelse, när han å ena sidan gjorde gällande, att vi genom tullåtgärden skulle främja trustens intressen, men å andra sidan erinrade om händelserna i Norge häromåret och påpekade, att den ifrågavarande trusten — när den norska riksdagsmajoriteten vidtog en åtgärd riktad mot ifrågavarande trust — för sin del grep till en straffåtgärd gentemot Norges valfångströrelse, en straffåtgärd, vilken som bekant på grund av denna rörelses betydelse för Norges ekonomi föranledde de bestämmande politiska instanserna till en reträtt gentemot trusten. Jag tycker, att det är litet svårt att förena den ena uppfattningen, som herr Örne har, om denna åtgärds förmånlighet för det utländska intresset, med denna erinran om hur det gick i Norge och vad man fick känna på i Norge, när man sökte resa ett nationellt motstånd mot denna internationella och ganska fosterlandslösa trusts maktkrav. Med avseende å frågans handelspolitiska sida ställde herr Örne upp å ena sidan den betydelse, som denna industri skulle kunna få för vårt land — och den reducerade han till mycket minimala dimensioner — och å andra sidan ställde han den svenska trävaruexportens intressen med avseende å det förenämnda södra grannlandet. Jag tror att om man siffermässigt gör en dylik jämförelse denna jämförelse måste betraktas såsom mindre vägledande. Ty det lär väl ej förhålla sig så, att den sydsvenska skogsindustrien totalt eller ens i någon större grad riskerar sina exportmöjligheter med avseende å trävirke till det ifrågavarande landet, därest man å svensk sida vidtager en åtgärd av denna natur. Trävaror äro som bekant en synnerligen viktig artikel för de länder, som ej hava någon skog, så jag förmodar att även med en statlig reglering av valutan och en viss inskränkning av importen ett naturligt behov av denna artikel kommer att förefinnas, som icke kommer att bortfalla, därest vi å vår sida vidtaga en åtgärd av nu föreslagen natur.

Jag vill till sist säga, att den föreliggande frågan, som i förbigående sagt — jag kan på grund av tiden ej närmare ingå på den sidan av saken — har en icke ringa betydelse för vårt lantbruk genom den fodermedelstillverkning inom landet, som blir en naturlig följd av den ifrågavarande tullåtgärdens vidtagande, att denna fråga i år har kommit i ett väsentligt annat och bättre läge än den låg i fjol. I fjol hade man i de väckta motionerna icke trängt igenom tullåtgärdens konsekvenser med avseende å andra rubriker i tulltaxan. I år ha redan motionärerna nedlagt ett omfattande arbete på denna sida av saken, och sedermera ha motionärernas förslag genomgått den skärself, som tre fristående svenska ämbetsverk underkastat densamma, med påföljd, att de praktiskt taget — fränsett en enstaka reservation inom ett av ämbetsverken — tillstyrkt motionärernas förslag med vissa jämkningar i avseende å oljetullens konsekvenser på andra områden, vilka ämbetsverken efter utredning av hithörande förhållanden funnit lämpliga och riktiga. Jag tror, att dessa förädlingsindustrier — såpindustrien o. s. v. — genom den avvägning av tullsatserna, som föreslagits, få sina legitima intressen tillgodosedda, och jag är övertygad om att på de övriga punkter, där denna tull får vissa verkningar, vederbörlig hänsyn tagits till dessa övriga förädlingsindustrier. Med avseende å margarinindustrien, som ju genom åtgärden skulle få ett ökat tullskydd av 5 öre, förhåller det sig så, att margarinindustrien därigenom komme att bli lika ställd som hittills, och någon ändring på den punkten blir alltså ej genomförd. För lantbrukarna kan det visserligen icke vara anledning till några större förhoppningar om att den motsatsställning, som på grund av spännvidden i priserna mellan margarin och natursmör består mellan lantbruket å ena sidan och margarinindustrien å andra sidan, genom denna åtgärd kommer att nämnvärt minska. Någon liten förbättring bleve det dock jämväl från jordbrukarsynpunkt i detta avseende, men jag vill understryka, att denna punkt är av

*Om höjning
av margarin-
tullen m. m.*
(Forts.)

Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)

underordnad betydelse, och när det gäller den stora frågan om margarinets konkurrens med natursmöret här i landet, så torde man få gå andra vägar än de här föreslagna.

Jag vill slutligen göra den allmänna reflexionen, att i dessa hårda tider, när alla länder måste beställa om sitt hus, så långt det är dem möjligt, och måste se till att näringslivet hålles igång, så långt det är möjligt, och måste se till, att arbetarna få en utkomst, så långt det är möjligt, och måste se till, att handelsbalansen och statsfinanserna icke lida för stora olägenheter av en förhärjande import och av alltför stora deficit, och slutligen måste vårda sig om sina valutor — ja då ligga frågor som dessa uti ett annat och allvarligare läge än för ett år sedan eller för några år tillbaka. Då menar jag att även de, som under mera normala förhållanden och under mera gynnsamma tider hade varit benägna för att här låta gamla principer vägleda sitt handlingssätt, måste beakta tidslägets krav och överväga, om det är förenligt med deras ansvar för landets ekonomi att motsätta sig en åtgärd av denna natur.

Jag yrkar. herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herrar *Martin Svensson, Forssberg, Bengtsson, Lundell, von Geijer, Bismark, Erik Anderson, Borell, Lindgren och Mellén.*

Herr **Sjödahl**: Herr talman, mina herrar! Herr Wohlin slutade sitt anförande med att nämna, att denna fråga inte kommer att betyda någonting nämnvärt för jordbruket såsom näring. Det är rätt egendomligt detta, om man därmed jämför upptakten uti den av högerpartierna framlagda motionen, där man börjar med följande uttryck: »Sedan riksdagen sist åtskildes, har läget inom jordbruksnäringen icke ljusnat.» Om man läser denna motion och erinrar sig de debatter, som förts inom utskottet, så är det tämligen uppenbart, att från högers och bondeförbundets sida har denna framstöt närmast avsetts att vara en framstöt för att gagna jordbruket såsom sådant. Sedermera har frågan glidit över till att bli i det stora hela en fråga om en industritull och har därför i kammaren närmast debatterats såsom en sådan.

Jag kan dock ej underlåta, då jag för min del finner, att motiveringen uti högerns partimotion ur jordbrukaresynpunkt kan underkastas en verkligt berättigad kritik, att med några ord beröra vad högermotionärerna i det avseendet framfört. Högern har uppenbarligen velat framställa saken så, som om margarinet hade gått på ett segertåg genom landet, ständigt och jämt undanträngande smöret, och uti detta smörets betryckta läge gentemot margarinet gällde det för högern att mobilisera riksdagen och de politiska krafterna till hjälp för den hotade moderneringens produktion i vad det gäller smör. Men jag kan inte underlåta att finna det högst egendomligt, att man i högermotionen ändå kan gå in på ett sådant resonemang som det följande. Man skriver i motionen, att produktionen av mejerismör från 1913 till 1928 ökats med 30.3 procent, medan konsumtionen av smör endast stigit med 21 procent. Genom en sådan siffra har man velat visa, att produktionen av *mejerismör* har ökats, men *smör*konsumtionen har icke på långt när följt samma linje. Om man talar å ena sidan om ökningen av produktionen av mejerismör, så borde man väl å andra sidan också vid jämförelsens utförande tala om konsumtionen av mejerismör. Skulle man undersöka saken på den punkten, så skulle man få helt andra siffror än dem, som högerns partimotion uppvisar. Om under åren 1913—1930 produktionen av mejerismör ökats med 72 å 73 procent, så har förbrukningen av mejerismör ökats med närmare 130 procent. Under sådana omständigheter finnes det ju ingen anledning att här måla i mörka färger, då mejerismörförbrukningen har ökats både absolut och relativt under dessa 17 år, varom det är fråga. Hade högerns partimotionärer i stället för att jämföra mejerismör och förbrukningen

av smör talat om produktionen av smör överhuvud taget, inberäknat mejerismöret, vad skulle det då ha blivit för siffror för perioden 1913—1928? Jo, vad beträffar produktionen av smör, en ökning på 10 à 11 procent, men en ökning av förbrukningen med 21 procent. Alltså även där en betydande ökning av förbrukningen i jämförelse med produktionen. Man tycker i varje fall, att under dessa omständigheter ett sådant sätt att argumentera ej är riktigt tillbörligt för ett av riksdagens största partier. Jag vill dessutom erinra om, att förhållandena ha blivit sådana, att de siffror, som av högern i deras partimotion ha framförts, när det gäller förbrukningen per huvud av smör inom landet, ha förskjutits icke så litet. Den sista siffra, som nämnts i högerns motion, var, att det hade förbrukats $7\frac{1}{2}$ kilogram smör per individ och 8.7 kilogram margarin. Redan följande år förskötos siffrorna så, att det blev 8 kilogram smör per individ och 8.9 kilogram margarin, och under det sista året 1931 har, efter allt att döma, det kommit upp till en smörförbrukning av ungefär 9 kilogram per huvud, d. v. s. smöret har under det sista året gått i fatt margarinet. Att här då, som någon bakgrund för den stora högermotionen, tala om margarinets segertåg och om smöret, som i sitt betryckta läge skulle hjälpas i fråga om konsumtion, det är ej överensstämmande med fakta, utan det hela är alltför väl tillrättat för en viss politik och icke så objektivt, som det ändå hade varit önskvärt, att det hade framförts och sagts.

Om man skulle få här i riksdagen genomförd en ökning av margarintullen med 5 öre, så kunde man fråga sig: vad blir följden därav för smörförsäljningen? Sannolikt ingen. Det är nog även så, att priset på smör bestämmes av exportpriset och icke av andra förhållanden något nämnvärt. Alltså: någon ökning av smörpriset eller av försäljningen av smör har ej jordbruket att räkna med. Vad man skulle kunna räkna med är givetvis en sannolik fördyring av margarinet med 5 öre per kilogram eller någonting sådant. Om hela den ökade tullsatsen kunde uttagas skulle det bli en belastning av landets invånare med cirka $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor, en belastning som, märk väl, icke skulle drabba de bäst situerade i landet utan i stället drabba de allra svagast ställda, utan att därför ändå smörproducenterna inom landet fingo något mer betalt för sin vara. Att en ökning av tullen med 5 öre skulle betyda en förskjutning i margarinkonsumtionen till smörets fördel, det räkna icke margarinfabrikanter med, efter vad det upplysts inom utskottet, och det räknar uppenbarligen icke heller högern med. Redan lantbruksstyrelsen var ju mycket försiktig i sitt utlåtande, och utskottets majoritet har näppeligen vågat, lika litet som den föregående ärade talaren, sätta någon tilltro till att det skulle bli någon förbättring av smörproducenternas ställning genom ett ökat pris på smör eller genom en större förbrukning av smör här i landet. Ingen nämnvärd sådan vinst skulle därvid uppkomma. Det enda, som med bestämdhet skulle bli kvarstående vad angår förhållandet mellan smör och margarin vore, att margarinpriset komme att ökas mer eller mindre, icke osannolikt med hela den ökning av tullen, som här av högern föreslagits. Alltså: en ökning av de fattigastes levnadskostnader bleve med säkerhet den enda påräknade följden av högerns förslag om margarintull.

Men, säger man, det skulle vinnas en hel del andra ting. Man skulle kunna få en industri till stånd. Men märk väl, mina herrar, för vilka kostnader skulle vi få denna industri till stånd? Den skulle ju kosta bara i tullunderstöd enligt ämbetsverkens beräkning mellan 1 och 2 miljoner. Den skulle belasta folkhushållet med en ökning av priset för margarin och diverse andra ting, som beröras av oljorna, såsom tvål, såpa, en belastning av folkhushållet med något mellan 3 à 4 miljoner under förutsättning av likartade avsättningsförhållanden som nu, och för detta pris, för denna förlust för folkhushållet skulle man köpa igångsättandet av en, säger en fabrik här i landet och hållandet i arbete av något hundra-

*Om höjning
av margarin-
tullen m. m.*
(Forts.)

Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)

tal arbetare. När sågo vi en sådan offervilja från högerns och bondeförbundets sida, då det gällt att rädda arbetslösa människor från arbetslöshet här i landet? När man kommer från det hållet med gåvor av detta slag, och då man säger: vi skola försöka att hjälpa fram något hundratal arbetare till arbete, men på villkor, att vi få belasta folkhushållet med mellan 3 och 4 miljoner kronor årligen — när man kommer med sådana gåvor, då har riksdagen all anledning till en mycket noggrann eftertanke, innan den går till beslut på en sådan motivering och tillmötesgår en sådan önskan.

Men man har också talat om vad det skulle betyda för en speciell ort här i landet, om man kunde få den ifrågavarande fabriken igång. Och man talar om vad den kommunen skulle förlora och redan hade förlorat på produktionens nedläggande. Det är ju alldeles uppenbart, att det inte betyder så litet för en mindre ort här i landet, när en fabrik inom densamma nedlägges, men märk väl, denna fabrik nedlades väl först under föregående år, om jag är rätt underrettad. Det lämnades i utskottet upplysning om att hamninkomsterna 1927 voro uppe i 341,000 kronor, men redan 1929 voro de nere i 233,000, 1930 i 204,000 och 1931 i 153,000. Tydligtvis en fullständig katastrof inom hamnen långt innan denna fabrik var nedlagd. Och beträffande arbetslönerna för stuveriarbetet är det precis samma sak. Det tyckes vara en hel del andra faktorer än denna tull, som har medverkat i detta fall, och när man säger, som här sades, att man skulle kunna öka arbetet inom just denna ort så skulle jag vilja fråga om man ej därigenom komme att minska stuveriarbetarnas arbeten på andra håll inom landet — om ej det, som ökar på en ort kommer att motsvaras av en motsvarande minskning uti arbetsmöjligheterna på andra håll inom landet och inom samma fack. Jag tror inte, att det är rimligt, att när det har upplysts, att tullinkomsterna med all sannolikhet komme att närma sig det dubbla av de utbetalade arbetslönerna, man för denna summa av inemot 2 miljoner i tullar skall köpa möjligheten att betala en miljon eller någonting däromkring i arbetslöner. Det är högeligen att betvivla, att det hör till klok ekonomisk politik att följa ett sådant råd, som här har givits.

Det nämndes också av den siste ärade talaren, att vi voro utsatta för en allvarlig dumping. Nu tycker jag för min del ej, att om vi äro utsatta för någon dumping, vi därför skulle göra oss skyldiga till en sådan oklokhet, som enligt min mening införandet av denna margarin- och oljetull skulle vara. Men det är rätt egendomligt, att det uti högerpartiets motion säges på följande sätt om dumping: »Huruvida dumping medverkat till driftssvårigheterna torde vara ogörligt att för utomstående fastställa.» Men det skrevs någon gång i januari. I maj är det mycket görligt för högerpartiets representanter inom bevillningsutskottet att fastställa, att det är dumping, trots att de inom utskottet upplysts om, att det var helt olika försäljningsförhållanden för oljeproducenterna uti ett vårt grannland än hos oss.

I grannlandet har man ett 140-tal småfabriker, som måste få sina oljeleveranser på kredit med långt betalningsansånd. Det är uppenbart, att under sådana omständigheter de icke kunna skaffa sig de pris, som den svenska starkt koncentrerade margarinindustrien kan förskaffa sig, när den går till en säljare utav dessa oljor. Redan däruti ligger i mycket förklaringen till den skiftning i prisen, som förefinnes mellan detta grannland och vårt land. Men därtill kommer, att i vårt grannland är det tullrestitution, i varje fall till betydande del, på sådana oljor, som importeras för margarinproduktion, och om man alltså icke behöver betala tull för dem, ligger ju denna grannlandets produktion av oljor i full konkurrens med den utländska oljan och med den stora trust, som från annat håll kan uppträda som konkurrent på detta grannlands marknad. Jag tror därför, att det vore klokare att återgå till vad högerpartiet skrev i sin stora partimotion, att det torde vara ogörligt för utomstå-

ende att fastställa, att det har varit en dumping hos oss från detta vårt grannlands sida.

Men jag vill einra om i detta sammanhang, att det är icke bara fråga om en attack mot det svenska folkets levnadskostnader, genom, att man med tull fördyrar margarinet, utan att man därigenom vinner någonting, i vad det gäller smörets avsättning och pris, utan i detta sammanhang framföres också ett par motioner om accis, och dessa motioner ha utav samtliga högermän och i varje fall bondeförbundarnas majoritet inom utskottet understötts. Dessa acciser gå ut på ännu längre gående fördyring av margarinet för den stora massan av detta lands befolkning. Nu har man nöjt sig med en utredning. Men den ena motionen syftar att höja priset med 10 öre per kilo. Detta skulle betyda med nuvarande margarinconsumtion en liten extra skatt på 5 miljoner kronor. Den andra motionen har framförts av en medlem av denna kammare och föreslår 50 öre i accis. Om detta genomfördes, skulle det betyda, under förutsättning att samma konsumtion av margarin som förut kunde upprätthållas, den icke obetydliga extra beskattningen av 25 miljoner kronor på margarinconsumenterna. När man ser sådant, så har man all anledning att varna för varje steg uti denna riktning. Det är ju möjligt, att en margarinaccis på 50 öre per kilo skulle kunna så pass närma margarinpriset till smörpriset, att det skulle kunna bli en något större avsättning för smöret, men till vilket pris skulle man köpa denna eventuellt ökade avsättning? Det är ändå så, att även i nuvarande stund ungefär hälften av fettförbrukningen i landet i form av smör och margarin utgöres av margarin, och denna fettförbrukning i margarinets form är ändå de fattigast ställda konsumenternas förbrukning. Det är inte de mera förmögna, som äta margarin; det kan vara inom medelklassen någon sparsam familj, som för att få sina inkomster att räcka litet längre helt eller delvis använder margarin i stället för smör, men i det stora hela är det den stora fattigt ställda befolkningen, som använder sig av margarin, därför att margarin är det enda, som är ekonomiskt åtkomligt för dem i jämförelse med smöret. Om förhållandena enligt min ungdoms erfarenhet inom lantmännens grupp inte alldeles förändrats, misstänker jag, att många av de små jordbrukarna, som man här anser sig ömma för, också komma att drabbas av både margarintullen och en eventuell margarinaccis. Ty om de små inkomsttagarna, de många jordbrukarna i verkligt ekonomiskt betryckt ställning kunna vinna någonting genom att sälja sitt smör och i stället köpa margarin, måste de göra detta, och det är därför tämligen uppenbart, att de små inkomster, dessa människor ha genom att försälja sitt smör, icke förbättras genom att man inför denna tull. Man vinner inte något ökat pris på smör, men man fördyrar levnadskostnaderna även för dessa små jordbrukare, som utbyta sitt smör mot margarin.

Jag undrar, om det inte är inför detta, som högerns partimotion undergått sin stora metamorfos, då denna, som ursprungligen var en jordbruksmotion, som skulle gå fram för jordbrukets bästa, smultit bort och förvandlats till en industritullmotion, som gäller praktiskt taget en enda fabrik inom landet. Av det stora berget har det fötts en råtta. Det har i stället framkommit en industritullkampanj, och det som man har avsett som en bred tullkampanj, som skulle samla industriens representanter och dem som höllo på jordbrukets främjande genom tullar, har nu visat sig innebära så obetydliga fördelar för jordbruket, att det inte en gång är lönt att tala om dem här i kamrarna. Man har därför helt och hållet växlat in på ett annat spår och går fram på en annan linje.

Men genom att samtidigt med tullen hota med margarinaccisen riktar man också ett allvarligt hot mot det svenska folkets hela levnadsstandard. Ty när sedan 1913 fettförbrukningen här i landet gått upp ifrån jag vill minnas unge-

*Om höjning
av margarin-
tullen m. m.*
(Forts.)

Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)

får 61,000 ton till för närvarande, i varje fall år 1930, 104,000, när fettförbrukningen alltså ökats med mer än 40,000 ton sedan 1913 eller i proportionen 60 till 104, så har detta skett uteslutande därför att vi haft margarinproduktionen här i landet. Mejerismöret och lantsmöret hade icke räckt till för att lyfta det svenska folkets hela levnadsstandard upp på denna höjd. När man går till attack mot detta genom att vilja lägga en tull på margarin och hota med margarinaccisen, så gör man en av de allvarligaste attackerna mot hela det svenska folkets fysiska standard, som man har gjort under den tid åtminstone, som jag har tillhört riksdagen. Jag undrar om inte det vore någonting för den svenska riksdagen, att här säga ett bestämt nej. Vi vilja hjälpa jordbruket, där man verkligen hjälper jordbruket, men inte genom gester som margarintullar, ty detta är en gest, i vad det gäller jordbruket. Vi vilja inte göra en sådan gest på bekostnad av de många fettkonsumenterna och de fattiga fettkonsumenterna här i landet; det kan inte vara rimligt.

Jag undrar, om inte det vore en bra dålig gåva, som svenska riksdagen skulle ge den stora massan av konsumenter här i landet, om riksdagen verkligen skulle fundera på att ge sitt bifall till utskottsmajoritetens förslag här, som det ligger på kammarens bord.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservanternas förslag i den föredragna punkten.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! De talare, som nu först haft ordet i denna fråga, ha ju så utförligt behandlat ämnet, att jag hoppas att det räknas oss till favör, som komma efteråt, att vi försöka att i fortsättningen vara mera kortfattade. Jag skall åtminstone försöka följa denna princip. Jag vill dock tillåta mig att, då jag rätt väl känner till förhållandena, när det gäller fabriksanläggningen i fråga, särskilt göra ett påpekande gent emot herr Örne, som här kritiserade fabriken läge och ansåg, att den inte var väl placerad och sålunda icke hade de naturliga betingelserna för att kunna bestå i konkurrensen. Jag vill gent emot detta påpeka, att Karlshamn är ju inte på något sätt någon plats, vars läge man kan anse ofördelaktigt. Staden ligger ju ganska centralt belägen vid vår sydkust och har en förstklassig hamn, och jag vill betona, att när det gäller att göra anläggningar av detta omfång, torde det alltid få lov att tagas en viss hänsyn till anläggningskostnaderna, och kan icke alltid vara fördelaktigt att förlägga sådana anläggningar till större industricentra och större städer, utan man kan ju finna det fördelaktigt att lägga dem på orter, där hamnförhållandena äro lämpliga och där den arbetarstam och i övrigt den personal, som skall vara anställd, kan leva under icke allt för dyrbara förhållanden.

Nu är det ju så, att när det gäller den industri, som det här är fråga om, tagas ju råvarorna ifrån de tropiska länderna, och man har givetvis kalkylerat med att det icke borde bli någon nämnvärd divergens ur fraktsynpunkt, om det gäller att transportera dessa varor till Karlshamn eller om det gäller att transportera dem till de konkurrentfabriker, som äro belägna exempelvis i Hamburg eller Köpenhamn. Sedan, när det gäller att distribuera ut de färdiga produkterna, är det ju riktigt, som här erinrats om, att det järnvägsnät, som ligger närmast intill fabriken, är smalspårigt, men jag tror inte heller, att det beräknats, att distributionen av de färdiga produkterna skulle gå järnvägsledes alltför långa sträckor, utan man skulle nog använda det billigaste transportmedlet, som torde vara fartygen. Och fabriken är ju lagd i själva hamnen, så att lastningskostnaderna såväl som lossningskostnaderna tror jag där i Karlshamn äro de mest fördelaktiga, man kan tänka sig. Handeln med fabriken produkter torde för övrigt väl mest gå till fabrikanter och grossister,

så att någon detaljhandel torde väl näppeligen vara tal om i någon nämnvärd utsträckning.

Men man kan ju då fråga sig, huruvida det, när jag nu påstår, att de naturliga betingelserna torde vara fördelaktiga, skall vara nödvändigt med en tull-sats för att skydda industrien. Men detta sammanhänger ju med det förhållande, som tidigare här påpekats, att då våra grannländer gått in för att skydda sin industri på sätt som de gjort, ha de möjlighet att taga ut högre pris på sina hemmamarknader och kunna på det sättet sälja en viss del av sin produktion utomlands till lägre pris. Därigenom kommer industrien här i landet i ett ofördelaktigt läge på såväl detta område som andra, där vi äro i samma situation. Det torde väl då vara angeläget att från fall till fall vidtaga åtgärder, så att man kan hålla verksamheten i gång och icke behöva se de siffror i rapporterna om arbetslösheten, som vi nu få se, då rapporterna visa, att trots att vi befinna oss i den tid på året, då arbetstillgången borde öka och vara den bästa, ökas i stället arbetslösheten undan för undan. Jag menar, att med denna bedrövliga utveckling måste vi givetvis beakta läget och se till, huruvida vi inte tvingas att tillgripa åtgärder av detta slag, som här av utskottet äro föreslagna.

Vad beträffar farhågorna för att tullen eventuellt skulle skada handelsutbytet med exempelvis Danmark, som påpekats här, så tror jag, att dessa farhågor måste anses ogrundade. Om man hade fått råvaror från detta land, skulle man ju möjligen haft anledning att säga, att det vore en ovänlig handling, att man på detta sätt försökte hålla sin industri uppe. Men här finnas anläggningar av lika slag i båda dessa länder, som vi här nämnt om, och råvarorna tagas ifrån samma håll. Varför skola danskarna ensamma ha rätt att ha sina industrier i gång, medan vi beskedligt skola sitta här och låta våra stå stängda? Det kan inte finnas fog för en sådan politik.

Det framfördes här, att lantbruksstyrelsen hade synnerligen försiktigt yttrat sig i denna fråga. Det är sant, men den kom dock till det resultatet, liksom de andra ämbetsverken, kommerskollegium och generaltullstyrelsen, att den tillstyrkte det förslag, som utskottet tagit upp som sitt, och vi ha ju också följt ämbetsverken i det hänseendet, att vi begränsat tiden för tullens fastslående till högst tre år, så att man skall få tillfälle att se utvecklingen och ha möjlighet att taga frågan under förnyat övervägande och inte onödigtvis låsa fast tullsiffran.

Man kan givetvis här anföra olika siffror, då det gäller arbetarantalet. Man kan ju gå ut ifrån antalet av dem, som ha direkt sysselsättning vid själva fabriktionen, men om man tar hänsyn till allt det arbete, som följer av denna fabriktion, så är det ju givet, att arbetarantalet blir högst betydligt ökat av allt, som följer med en stor industris hållande i gång, transporter, emballage-tillverkningar och allt dylikt. Då torde man få räkna med att det blir 700—800 man, som ha sysselsättning inom riket, ifall dessa båda stora industrier komma i gång, respektive icke behöva inskränkas ytterligare.

Herr Sjädhall lade tyngdpunkten på att man genom en åtgärd som denna skulle belasta folkhushållet, som han uttryckte sig, med mycket stora belopp. Men jag tror inte, att man får se saken så där ensidigt, när man försöker att i dessa onormala tider reglera förhållandena, och om man måste vidtaga en justering uppåt, därför att vi ha kommit ned i en vågdal, som är onaturlig, kan man inte kalla detta en belastning av folkhushållet. Vi försöka väl att gå in för att på ett förståndigt sätt avväga de ekonomiska förhållandena, så att det inte bara blir konsumenterna, som kunna leva i detta land, utan att vi även kunna hålla producenterna vid liv. Hurudan skall utvecklingen bli, om man skall föra en sådan politik, som herr Sjädhall här tydligen ville gå in för

*Om höjning
av margarin-
tullen m. m.*

(Forts.)

Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)

nämligen, att man inte skall vidtaga några som helst åtgärder? Det måste ju, om utvecklingen skall fortsätta på detta sätt, bli så, att man skall köpa där man kan köpa billigast, man skall låta de egna arbetarna sitta med armarna i kors, då de inte kunna producera till så låga priser som vi kunna erhålla från vissa andra länder i nuvarande tidsskede. Vi veta ju, att vi ha varit i ett helt annat läge, och då hade det ju inte varit någon anledning att belasta folkhushållet på det sätt, som herr Sjödahl nu antyder, att man vill göra, därför att man försökt reglera förhållandena, utan då försökte man tvärtom att hämma prisstegringen och vidtog statliga åtgärder, för att inte utvecklingen skulle gå alltför långt åt andra hållet. Men om utvecklingen går dithän, att vi inte kunna hålla arbetet i gång utan få fler och fler arbetslösa, då kommer detta slutligen att gå utöver dem, som icke äro näringsidkare, och de näringar, som eventuellt kunna hållas i gång, tyngas ju på det sättet mer och mer. För några decennier sedan kunde man ju tillgripa den utvägen att låta folk emigrera, när man inte kunde sysselsätta dem här hemma, men den utvägen har man inte numera, utan man måste se till att man kan sörja för allas existens här hemma i landet, och jag tror, att det blir en allt för dyrbar väg och en mycket större belastning av folkhushållet, om man skall låta saken ha sin gång och endast tänka sig, att man i den mån som inte sakerna reglera sig själva utan ingripanden, får taga till kontanta arbetslöshetsunderstöd undan för undan i ökad omfattning. Det blir nog dyrbarare att på det sättet reglera förhållandena, och vi veta inte, hur länge detta onormala läge kommer att bestå. Det kan en vacer dag kanske vara anledning att vi erinra oss, att det är nyttigt och bra och nödvändigt för vårt folks och vårt lands självständighet, att vi ha såväl vår jordbruksnäring som en hel del av de industrier, som ha med vårt folkhushåll att göra, i gång, så att de kunna tillgodose de behov, som äro ofrånkomliga.

Jag skall nu inskränka mig till detta. Vad beträffar accisen på margarin, som herr Sjödahl också var inne på, få vi ju tillfälle att vidröra den saken, när vi komma till punkt 2. Jag skall därför inte uppehålla tiden med detta nu utan inskränker mig till att instämma i det yrkande, som gjorts, om bifall till utskottets förslag.

Herr **Örne**: Herr talman! Allting inbjuder till en mycket utförlig och grundlig diskussion, men jag skall liksom utskottets ärade ordförande sade, att han skulle göra, och också verkligen gjorde, försöka fatta mig mycket kort.

Utskottets ordförande yttrade här, att fabriken i Karlshamn ligger inte illa till. Ja, jag skall bara be att få framställa en enkel fråga till min högt ärade vän: skulle herr Johan Nilsson vilja lägga en kvarn i Karlshamn? Jag tror, att den kvarnen, om den förlades dit, skulle komma att gå mycket sämre än lantmännens kvarn i Malmö, därför att den skulle där liksom oljefabriken icke ha tillräcklig råvara på platsen, och dessutom skulle den ha lika stora svårigheter för avsättning som en kvarn i Malmö, således dubbel olägenhet. Nu är det faktiskt på det sättet, att det erbjuder oerhörda fördelar att ha en sådan här affär, som tillverkar råvaror för jordbrukets behov — fodermedel — i det omedelbara grannskapet av eller på samma plats som en kvarn, därför att klet och det andra avfallet från kvarnen ju går tillsammans med fodermedlen, och detta medför mycket stora fördelar i fraktavseende. Jag skall inte gå djupare in på den saken, men jag kommer tillbaka till den strax.

Jag går ett steg tillbaka i talarnas rad för att ett ögonblick uppehålla mig vid vad min högt ärade vän herr Wohlin yttrade. Herr Wohlin sade, att här förelåg otvivelaktigt dumping. Ja, jag skall be att få fråga herr Wohlin: vad är dumping för någonting egentligen? Först när man får begreppet definierat,

kan man i detta särskilda fall svara på frågan, om dumping föreligger eller icke. Somliga mena med dumping all försäljning till lägre pris, än de begära, som anse sig ha en viss ensamrätt till en marknad. Andra mena med dumping försäljning till sådana priser, som äro lägre än dem försäljarna inom ett visst land skulle önska, att de kunde få, och det finns alla möjliga besynnerliga förklaringar på detta ord. Jag tror man får ett bättre grepp på saken, om man går till det rent språkliga ursprunget. Om jag inte är felaktigt underlättad, betyder »dump» helt enkelt det ljud, som uppkommer, när man tippas en kärra ned i en präm, och sedan har det överflyttats till att betyda tippa i allmänhet och att tippa avskräde. Sedan överflyttade man ordet till varumarknaden och sade, att när en fabrik tog sig för att sälja ett inläggande för stort lager eller en överskottsproduktion till pris, som på intet sätt voro ekonomiska, endast för att bli av med dem och bereda rum för andra varor eller för en ny tillverkning, då *dumpade* man varorna. Det finns en verklig dumping, som är just av detta slag, men när man utsträcker begreppet så långt, att man menar, att varje försäljning under de priser, som behåga vissa varuinnehavare i ett land, kallas för dumping, då utsträcker man det alldeles för långt. Då är hela världshandeln ingenting annat än dumping, ty ingen får numera sälja någonting, om han inte bjuder under åtminstone någon annan.

Sedan skall jag ett ögonblick gå in på en annan fråga, som berördes av herr Wohlin. Herr Wohlin sade, att man, när det gäller en nationell näring, inte skulle fästa sig vid uppfattningarna uti ett annat land. Det föreföll som om den högt ärade generaldirektören i tullen skulle ha den uppfattningen, att det här egentligen är fråga om ett slags politisk affär med olika uppfattningar å ömse sidor, vilka uppfattningar man egentligen inte behöver taga någon större hänsyn till. Ja, om det vore på det viset, då kunde jag inte finna någon olägenhet i att göra ungefär vad som helst i handelspolitiken, men här är det ju fråga om realiteter. Det är fråga om huruvida ett annat land har betalningsmedel att betala de varor, som detta land köper från oss. Den realiteten kan man inte komma ifrån.

Herr Wohlin talade om hur svårt vi hade att hålla vår handelsbalans på en tillfredsställande nivå. Nu kan man på två olika sätt upprätthålla handelsbalansen; antingen genom att förhindra import eller också genom att öka exporten. Om vi nu förhindra importen och detta leder till att ett annat land, som är mycket god kund till oss, förlorar en del betalningsmedel, så minskar vår export också och sålunda förbättras inte handelsbalansen på något sätt.

Sedan har här ställts upp den teorien, att det inte var någon naturlig näring för Danmark att driva oljepressning, men herr Wohlin yttrade, att det var ett för Sverige naturligt sätt att hjälpa våra arbetare att ge dem arbete i denna industri. Varför är oljeindustrien mera naturlig för Sverige än för Danmark eller något annat land? De industrier äro väl naturliga, som kunna drivas i ett land med de naturtillgångar, den arbetskraft och de importvaror, som stå till förfogande och som kunna drivas så att de bli lönande. Detta är definitionen på en naturlig industri, och jag tror, att varje land måste känna sig upprört, om man försöker hindra det att driva en industri på grundval av detta program.

Jag skall uppehålla mig ännu ett ögonblick vid denna synpunkt. Man kan väl egentligen inte ha det bättre ställt, än om man har exportvaror, som kräva mycken yrkesskicklighet och många arbetare, en tillverkning, som pågår ända ifrån roten så att säga och till en relativt färdig produkt, och sedan får byta denna industris alster emot produkter, som kräva mycket ringa yrkesskicklighet och obetydlig arbetsstyrka. Det är, tycker jag, alldeles förträffligt. Nu ha vi i vårt land vår skogsindustri, som kräver mycken arbetskraft. Vi böra därför vara oerhört rädda om den avsättning vi kunna få på

Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)

Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)

detta område. Herr Wohlin säger emellertid, att det är klart, att vårt trä och våra skogsprodukter i övrigt kunna vi bli av med ändå, därför att det land, som köper dessa alster, som det här närmast var fråga om, ju *måste* använda dessa produkter, och således gå de i alla fall åt. Herr Wohlin glömde därvid, att Sverige tyvärr inte har något monopol på trävarumarknaden eller på cellulosamarknaden. Det finns konkurrenter, som ligga oss geografiskt sett ganska nära, konkurrenter, som äro fruktansvärda helt enkelt, därför att de inte bry sig om vad de få betalt, eftersom de finansiera exporten med utsugning av hela folket, d. v. s. driva den på ett slags protektionistisk grundval. Man bör taga hänsyn till detta.

Herr Wohlin talade också om lantbrukets fodermedel, som det var så viktigt att kunna tillverka inom landet. Ja, spelar det egentligen så förfärligt stor roll? Jag har redan påpekat, hur litet folk det behövs för själva tillverkningen, och att det mesta folket, som arbetar i den industrien, sysselsättes med flyttande av varorna, men jag skall be att få beröra detta ett ögonblick ännu en gång. Om man nu förlägger en stor fodermedelsutsändning till Karlshamn, så använda väl inte jordbrukarna mera fodermedel därför, utan om den affären får sälja över ett stort område, så tages denna försäljning ifrån andra försäljare, eller rättare sagt expeditionen flyttas ifrån exempelvis Malmö och Göteborg och en del andra städer till Karlshamn. Men den arbetskraft, som går åt för att säcka vissa produkter, för att lasta dem i järnvägsvagnar o. s. v., den går väl åt, även om man utför detta arbete i Göteborg, Malmö, Luleå eller Umeå, eller var i Sverige man än gör det. Man sysselsätter inte, menar jag, mera arbetskraft i Sverige, om man gör detta arbete t. ex. i Malmö i stället för i Karlshamn. Det blir kanske ett plus på grund av att det kräves en viss omlastning ifrån smalspårig till bredspårig järnväg, men däremot måste jag ju säga, att sådana oekonomiska tilltag för att sysselsätta arbetskraft vill jag inte vara med om, även om det råder brist på arbetstillfällen inom landet. Då är det fullkomligt lika bra att sätta i gång med nödhjulsarbeten som att sysselsätta folk med obehövt »ordinarie» arbete.

Herr Wohlin bestred riktigheten av min uppfattning beträffande tullens inverkan på den internationella förtrustringen. Han frågade, om det kunde vara riskablare att ha den här oljepressningsindustrien inom landet än att ha den utom landet. Herr Wohlin sade vidare, att om det skulle visa sig här, att trusten tillvällar sig en ytterligare ökad makt över den svenska fettvaruindustrien, än den har nu, kunna vi rätta till detta om tre år, då oljetullens giltighetstid utlöper. Ja, jag tycker inte, att jag behöver uppträda som något slags undervisare här, då herr Wohlin ju är en av de främsta kännarna av trustförhållandena och själv har gjort undersökningar på området. Sedan man emellertid väl har fått en internationell trust, som har satt sig grundligt fast här, så vill jag se den makt, som kan lyfta den trusten från hakarna och öppna dörren för fri omsättning. Det finns ingen enskild makt, som kan göra det. De enda, som kunna göra det, äro konsumentkooperationen eller staten genom direkt ingripande på området.

Här vill man nu bereda den internationella trusten möjlighet att fullständigt lägga under sig hela den privata margarinindustrien, ty därtill syftar detta förslag ytterst. När man får tullen, bli ju fabrikena i hög grad beroende av leveranserna och om den internationella trusten är tillräckligt stark, så kan den, om den vill, ställa de motspänstiga fabrikena i ett mycket ogynnsamt läge i jämförelse med de övriga. Om det är riktigt, att en privat fabrik i Karlshamn behöves 7 öres tull på oljan för att kunna drivas, är det klart, att om den internationella trusten finner sig böra offra tullen för att få bukt med en fabrik, som motsätter sig att inträda i dess maktsfär, så får den där fabriken lov att sluta tillverkningen. När den privata margarinindustrien blir förtrustad och konsu-

mentkooperationen blir tvungen att anlägga egna fabriker, blir den fabriken helt och hållet beroende av trusten för sin existens, och den kan då inte heller drivas, om den inte finner sig i trustens bestämmanderätt.

Herr Wohlin gav slutligen en storartad målning av den välsignelse, som skulle följa med genomförandet av denna tull. Jag beundrade framställningen såsom uttryck för en mycket högt stående poetisk förmåga. Jag kom nästan att tänka på den sista delen av Tegnér's Svea, då jag hörde herr Wohlin utmåla alla de välsignelser, som skulle följa med denna tull. Men, mina herrar, låt oss komma ned till jorden igen! Här rör det sig helt enkelt om sysselsättning av 60 — enligt andra — 120 speciellt med extraktion och pressning sysselsatta arbetare. De övriga äro sysselsatta med sådan verksamhet, som kommer att stå till buds, oberoende av om pressning och extraktion försiggår i Sverige eller inte. Men dessutom rör det sig också om sysselsättning för ganska många arbetare som här betalas med den valuta, som vi ställa till förfogande för vårt grannland, genom att även anlita dess industri en smula. Det är vad det egentligen rör sig om. Jag tror inte, att antalet i riket sysselsatta arbetare kommer att ökas, utan jag tror, att det snarare kommer att minska genom den här tullen. Men det är nu alltid så, att de så att säga mera lyriska protektionisterna se aldrig annat än den ena sidan av saken. Vi, som äro mera rationalistiskt och torrt anlagda, vi gå runt om problemet och se efter, hur det ter sig från den andra sidan, och därmed menar jag inte ifrån utlandets sida som man trott här, utan ifrån svensk synpunkt i båda fallen. Den ena sidan är oljeindustrien, den andra sidan är den export, som vi ha i följd av importen.

Jag finner, herr talman, ingen anledning att ändra mitt yrkande och vill bara tillägga, att sedan jag varit i tillfälle att se det stenografiska referatet av herr Lövgrens anförande, finner jag icke heller anledning att ändra vad jag yttrade i början av mitt första anförande.

Herr Holmgren: Jag ber att få såsom läkare protestera emot att man här vill genom lagstiftningsåtgärder fördyra margarinet, som för en mycket stor del av Sveriges befolkning, kanske den större delen, är det näst potatis och bröd ur folknäringens synpunkt viktigaste födoämnet.

Herr Pettersson: Herr talman! Jag vill anföra några synpunkter som jag lagt på denna fråga, men jag skall inte gå in på hela spörsmålet, som här förts fram, utan endast peka på detsamma ur arbetslöshetssynpunkt. Det är ju så, att vi anslå miljoner till de arbetslösa, och här är det nu ett tillfälle, ifall detta tullförslag går igenom, att bereda arbetsmöjlighet vid den fabrik i Karlshamn, som sedan förra året legat nere, men som skulle kunna sättas igång igen, och att undvika nedläggandet av fabriken i Kalmar. Jag tycker verkligen, att det är ganska märkligt, att herrar socialdemokrater med sådan kraft gå emot detta förslag. Herr Örne tycktes visserligen anse, att det var nästan lika bra att understödja med nödhjulsarbete som att hålla på med sådant här.

(Herr Örne: Det är ett misstag. Omlastning vid järnvägen, sade jag.)

Nåja, men när man ser den arbetslöshet, som råder just i dessa trakter och särskilt i Karlshamn och trakten däromkring, så kommer man på sådana tankar. I Karlshamn byggdes en hamn för åtskilliga år sedan för en kostnad av ungefär $1\frac{1}{4}$ miljon kronor och det var staden och staten som fingo släppa till pengar till det hamnbygget. Detta bygge tillkom till stor del just för den fabriks skull, som där upprättades för några år sedan. Nu är fabriken emellertid stängd, men genom de föreslagna åtgärderna skulle arbetet där kunna tagas upp igen.

Utanför Karlshamn ligger en socken, som heter Asarum, i vilken en stor del

Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)

av dessa fabriksarbetare ha sina bostäder. I denna kommun råder mycket stor arbetslöshet, och jag har hört sägas, att resterande utskylder där för närvarande uppgå till över 200,000 kronor. Det är då alldeles givet, att om det skulle kunna beredas tillfälle till arbete i fabriken, genom att detta tullförslag antages, så skulle arbetslösheten minskas och svårigheterna för såväl staden som omkringliggande kommuner lättas. Från dessa synpunkter sett är det, synes det mig, verkligen fullt befogat, att den av utskottet föreslagna stödåtgärden vidtages.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Åström**: Herr talman! Jag skall inte onödigtvis förlänga debatten. Jag vill endast säga, med anledning av den siste ärade talarens yttrande, att hans uppfattning här inte precis sammanfaller med den uppfattning som hans parti hade i en annan fråga, då det också gällde ett arbetslöshetsproblem av ganska stor räckvidd. Jag syftar på den fråga, som vi för en tid sedan behandlade, nämligen frågan om ammoniumfosfat, varvid det gällde om man skulle kunna upprätthålla Ljungaverken och sysselsätta den arbetsstyrka, som där var anställd. Det förelåg då de mest otvetydiga bevis på en oerhörd dumping ifrån andra länders sida av detta gödningsmedel. Ifrån vårt håll ville vi icke trots detta vara med om några tullåtgärder, och bondeförbundet ville inte heller vara med om tullåtgärder den gången, ty man resonerade väl som så, att om lantbrukarna kunna få köpa dessa gödningsämnen billigare, är det ju bara fördelaktigt för dem och inte behöva de då taga någon särskild hänsyn till arbetsförhållandena. Man intog således då en annan ståndpunkt än nu. Då gällde det de egna intressena, och det var dessa, som fingo vara avgörande. Det är således ur principiell synpunkt, som vi reser vanter gått emot tullåtgärder både i det fallet och i det förevarande. Det ligger en liten smula konsekvens i detta.

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: Herr talman! Herr Örne har framställt några frågor, som jag anser det vara nödvändigt att besvara.

Herr Örne undrade bland annat, om det kunde anses vara klokt att anlägga till exempel en kvarn i Karlshamn, och han tog då det exemplet såsom en jämförelse med vad vi nu här tala om, nämligen oljefabriken därstädes. Jag vill då säga det, att det nog finns industrier här i landet, som äro kanske ofördelaktigare belägna än industrierna i Karlshamn, speciellt med tanke på kvarnindustrien. Men jag kan också påpeka, att det finns en mycket stor och förnämlig industriell anläggning på detta område, vilken herr Örne säkerligen känner till och haft kännning av, nämligen kvarnarna i Kristianstad. Dessa ligga säkerligen ofördelaktigare till ur vissa synpunkter än vad en kvarn i Karlshamn skulle anses göra. Visserligen ha Kristianstadskvarnarna ett större uppland med jordbruk omkring sig, men beträffande sjöfartsförhållandena ligga de ofördelaktigare till än motsvarande industri i Karlshamn skulle göra. Detta exempel visar väl emellertid, att det finns möjligheter för samma industri att existera under olika förhållanden.

Herr Örne sade vidare, att han kunde förstå, — ifall en industri i ett land, och vi kunde då jämföra förhållandena i Danmark, Norge, Tyskland och Sverige, vidtog åtgärder för att bli konkurrenskraftigare gentemot motsvarande industri i de övriga länderna — att man i dessa länder kunde känna sig uppörd över att man hindrades att driva en sådan industri. Det har emellertid tidigare påpekats här, och det har ju icke kunnat jävas, att de nu ifrågakvarnande industrierna i alla dessa länder borde ha precis samma förutsättningar, eftersom deras råvaror tagas ifrån de tropiska länderna. Skulle vi då icke ha rättighet att känna oss uppörda över att vi icke skulle kunna få arbeta un-

der samma förhållanden som de andra länderna så att vi skulle kunna konkurrera med dessa våra grannländer? Vi borde väl få samma betingelser som de andra länderna för att hålla den industrien i gång. Och eftersom dessa länder, enligt vad som här förut har erinrats om, vidtagit åtgärder för att skydda denna industri, borde väl vi ha rättighet att också få vidtagna precis samma åtgärder. Det finns nog särskilt i dessa tider, tror jag, anledning att vara mera ängslig för lyriska frihandlare än för lyriska protektionister.

*Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)*

Herr Andersson, Karl Andreas: Herr talman! Jag har förut under denna riksdag haft anledning framhålla, beträffande enskilda motionärers förslag om att antaga nya tullar, att det därvid gäller frågor av så vittgående innebörd, att det tarvas en ingående utredning, innan riksdagen kan gå att fatta beslut i dylika frågor. Även i det förslag, som nu föreligger till behandling, finner jag en påtaglig brist i utredningen. Det är nämligen så, att en del av konservindustrien i vårt land använder olivolja i rätt stor utsträckning för konservinläggning, och denna industri protesterar naturligtvis kraftigt emot att deras råvaror nu även bli föremål för en extra beskattning. Jag nämner detta bara såsom ett exempel på hur svårt det är för riksdagen att i en hastig vändning antaga nya tullar. Jag skall för övrigt inte gå in på det principiella spörsmålet här, hur frestande det än kunde vara med anledning av vad som sagts i denna debatt, utan jag skall inskränka mig till att yrka bifall till reservationen.

Herr Wohlin: Herr talman! Med avseende på herr Sjödahls och i viss mån även herr Holmgrens yttranden får jag erinra om att de väsentligen hade avseende på punkt 2), som enligt vad herr talmannen upplyste vid debattens början skulle behandlas separat. Herr Sjödahl framhöll ju, att i fråga om den förhöjning av margarintullen med 5 öre, varom fråga är i punkt 1), fördelarna av tullförhöjningen skulle bli betydelselösa för lantbrukarna, och huvuddelen av hans anförande rörde sig om punkten 2), till vilken man först sedermera kommer.

Beträffande herr Anderssons i Djursholm yttrande får jag säga, att detta ärende har blivit omsorgsfullt förberett, till skillnad från åtskilligt annat, eftersom tre ämbetsverk haft ärendet på remiss för yttrande. Den speciella omständigheten, att olivoljan användes för konservindustrien och här åsattes en liten tull har icke någon nämnvärd betydelse, ty konservindustrien reder sig säkerligen gott ändå, såsom den är ställd här i landet.

Slutligen skall jag med avseende på min ärade huvudmotståndare, herr Örne, med hänsyn till tiden icke mera utförligt ingå på hans sista anförande. Jag betonar emellertid än en gång, att hans uppfattning om faran för en utländsk trusts överherravälde över det svenska näringslivet förefaller mig ytterligt egendomlig. Genom att bereda denna i Sverige belägna industri de nödiga betingelserna för dess möjligheter att upprätthålla sin drift, så skapar man möjligheter för den utländska trusten att lägga under sig denna fabrikation! Vad blir konsekvensen av en sådan tankegång? Jo, att man får vara mycket rädd för att skapa de nödiga betingelserna för upprätthållandet av svenska näringar, därför att, om de bli lönande, utländska trustintressen kunna finna det förmånligt att engagera sig i dessa industrier. Den logiska konsekvensen av en dylik ståndpunkt skulle ju då vara, att det svenska näringslivet skulle ha så dåliga villkor som möjligt för att icke erbjuda utländska spekulanter något lockande köp. Det går väl ändock icke, såvitt jag förstår, att upprätthålla en sådan uppfattning.

Med avseende å frågan om fodermedelstillverkningen får jag erinra om att värdet av en betydande inhemsk fodertillverkning ligger däri, att vårt lands

Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)

jordbruk därigenom blir mer okänsligt för prisvariationer, uppkommande på grund av utländska producenters åtgärder, och särskilt mindre känsligt för prisstegringar, som av utländska exportörer på Sverige kunna sättas i scen vid lämpliga tillfällen. Det är den kardinala punkten, i vad det i detta sammanhang gäller jordbrukets intresse i fråga om fodermedelstillverkningen.

Beträffande förhållandet till vårt grannland — som varit upprepade gånger på tal — får jag framhålla att jag tydligt understrukt den försiktighet, som i tullpolitiska och handelspolitiska frågor har präglat och även i fortsättningen bör prägla Sveriges tull- och handelspolitik, och sålunda ingalunda underskattat de synpunkter, som handelspolitikens företrädare nödvändigtvis måste anlägga på varje fråga som denna. Men även med tillbörligt avseende fäst på nödvändigheten av en dylik försiktighet anser jag att åsättandet av denna tull för den svenska oljeindustrien icke är en åtgärd, som kan få sådana ödesdigra verkningar på den svenska trävaruexporten, som herr Örne förmodade.

Till sist inblandade herr Örne i detta sammanhang biskop Esaias Tegnér av för mig icke fullt förklarlig anledning. Jag är ej säker på vad den store biskopen i Växjö skulle ha sagt, om han nu levat och haft tillfälle att delta i denna debatt, men jag tror, att han med tanke på Kalmar och Karlskrona måhända skulle här stått på vår sida och icke på herr Örnes. Emellertid tror jag, att det är något ofruktbart att syssla med biskop Tegnér i ett sammanhang som detta, och åkallandet av hans minne är nog uttryck för ett större lyriskt temperament än mitt.

Herr Holmgren: Herr Wohlin anförde, att den protest, jag nyss i egenkap av läkare framförde ur folknärings synpunkt mot fördyrande av margarin, gällde punkten 2 och icke punkten 1, som det nu närmast skall beslutas om. Jag ber då att få påpeka, att då det enligt utskottets förslag i punkten 1 sättes tull på såväl margarin som på råvaror för margarintillverkning, så gäller min protest också punkten 1.

Herr Sjö Dahl: Jag skulle bara till herr Wohlin vilja säga, att jag är tacksam för att herr Wohlin här i kammaren mot slutet av debatten understrukt, att denna tull på margarin är betydelselös ur det svenska jordbrukets synpunkt. Men den är ej betydelselös för alla margarinförbrukarna i landet. Att pålägga dem en skatt på $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor är något som sannerligen icke är betydelselöst.

Sedan ifrågasätter jag klokheten i att för en tullutgift på kanske två miljoner kronor sätta en fabrik eller fabriker i stånd att betala cirka 1,000,000 kronor i arbetslöner.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den av herr Bärge m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herrar Örne och Sjö Dahl begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 44 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Bärge m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Om höjning
av margarin-
tullen m. m.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 51;

Nej — 55.

Punkten 2.

I motionen nr 243 i första kammaren av herr *Per Gustafsson* hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att å margarin, som tillverkades inom riket, skulle från dag, som Konungen bestämde, sättas en accis av 50 öre per kilogram samt att tullsatsen å importerat margarin skulle höjas med samma belopp.

I motionen nr 231 i andra kammaren av herr *Hollertz* m. fl. hade hemställts, att riksdagen för sin del ville besluta att åsätta det inom landet förbrukade margarinet en accis av 10 öre per kilogram.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 243 av herr *Per Gustafsson* och II: 231 av herr *Hollertz* m. fl., om accis å inom riket tillverkat margarin m. m., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av, utom annan, herrar *Nilsson* i Kristianstad, *Wohlin*, *Jönsson* i Boa, *Olsson* i Golvvasta, *Nilsson* i Hörby, *Forsberg*, *Ehrnberg*, *Anderson* i Storegården och *Johansson* i Krogstorp, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 243 av herr *Per Gustafsson* och II: 231 av herr *Hollertz* m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjligheten och lämpligheten av att genom särskild beskattning av margarinindustrien i form av accis å denna industris produkter minska den nuvarande ej minst för det mindre jordbruket menliga spännvidden mellan priset å natursmör och priset å margarin, allt i syfte att främja natursmörets avsättning på den inhemska marknaden.

Herr *Nilsson, Johan*, i Kristianstad: Herr talman! Här har utskottet utan någon vidare motivering avstyrkt de motioner, som framlagts i syfte, att man skulle gå in för en utredning huruvida det skulle kunna befinnas lämpligt att införa accis på margarin. Jag förstår ju att med den uppfattning, som finnes bland många av kammarens ledamöter, anses det som en pålaga för ett livsmedel, som användes i mycket stor utsträckning bland, som man säger, de mindre bemedlade klasserna, och denna uppfattning har ju kommit till uttryck i den debatt, vi fört här i kväll. När jag tillika med flera andra utskottsledamöter ställt mig på den ståndpunkten, att man icke borde alldeles avvisa denna fråga utan gå med på en skrivelse till Kungl. Maj:t, om att frågan bör uppmärksammas, så är det med utgångspunkt från det prisläge, som de animaliska födoämnen befinna sig i för närvarande. Med det prisfall, som vi undan för

Om accis å
margarin.

Om accis å
margarin.
(Forts.)

undan få bevittna, torde man ju ha anledning att hysa farhåga för att produktionen ej i längden kan hållas uppe i konkurrensen med de fettämnen, som komma av vissa vegetabiliska produktioner och kanske icke mindre från valoljor och dylikt.

Jag vill som ett stöd för att man nu borde gå in för att göra ett yrkande i den riktningen, att man bör uppmärksamma saken, jämföra detta med vad som åtgöres på detta område i andra länder. Den färskaste underrättelsen härom föreligger från Holland, varifrån det meddelades för några dagar sedan, att regeringen där efter anmodan från lantbruksorganisationer beslutat stödja lantbrukarna genom en förordning om att margarin i framtiden skall blandas med minst 25 procent rent smör, och att oblandad margarin belägges med så hög accis, att detaljpriset måste fördubblas. Regeringen hoppas därigenom få avsättning för de väldiga lager holländskt smör, som ligga inne. Man ser således, att man icke vill i andra länder, att den inhemska produktionen skall nedläggas, utan anser det rådligast att vidtaga åtgärder, så att priset kan bli någorlunda tillfredsställande och ej alltför mycket understigande produktionskostnaden. Det är med dessa utgångspunkter som jag, herr talman, ehuru jag vet, att denna fråga ingalunda blir populär på vissa håll, anser, att man dock bör bidra till att söka få ett beslut till stånd, så att frågan följes med uppmärksamhet.

Jag ber att få yrka bifall till den vid betänkandet avgivna reservationen i punkten 2.

Herr von Heland: Herr talman! Då vi för någon tid sedan behandlade margarinlagstiftningsförslaget, hade jag verkligen hoppats och trott på att denna kammare skulle bifalla de synnerligen rimliga förslag, som utskottet förordade, och jag måste verkligen erkänna, att min besvikelse blev mycket stor, då kammaren nekade biträda de kanske två viktigaste punkterna i utskottsutlåtandet. Besviken blev jag även, då jag i dag fick höra, att andra kammaren i går avslagit den rimliga hemställan om en utredning beträffande smör- och margarinfrågan.

I dag vill jag därför allvarligt vädja till de borgerliga medlemmar, som vid margarinlagstiftningsvoteringen ställde sig oförstående, att de noga måtte överväga, innan de ställa sig avvisande mot den reservation, som är vidfogad nu behandlade utskottsutlåtande med ett så rimligt önskemål som en utredning om margarinbeskattning m. m. Det är visserligen sant, att även om första kammaren går in för reservationen, vill jag ansluta mig till dem som önska kammarens beslut fallit, men jag hyser den förhoppningen, att regeringen vid olika beslut skall anse det lämpligt att för att få frågan klarlagd igångsätta en utredning.

Visserligen är läget sådant, att kanske resultatet av en utredning kommer för sent för att förhindra en katastrof, men då jag märker kammarens ovillighet att nu företaga något positivt för att åstadkomma en mer rättfärdig ställning för smörproduktionen, vill jag ansluta mig till dem som önska en utredning, vilken utredning jag hoppas skall åstadkomma förståelse hos kammarens borgerliga ledamöter för nödvändigheten av att det vidtages åtgärder till skydd för svensk smörproduktion.

För att motivera önskemålet om en utredning vill jag framhålla en del synpunkter, detta i all synnerhet som herr Sjødahl redan talat emot varje skydd för smöret på margarinets bekostnad. Man behöver ej forska länge angående orsakerna till jordbrukets nuvarande svåra läge, för att kunna konstatera, att den viktigaste av dessa är det starka prisfallet å animaliska produkter under de senare två—tre åren.

Smörpriset var i medeltal 1925—1929 enligt svensk smörprisstatistik 3:05

kronor per kg, år 1931 2 kronor och under januari 1932 1:80 kronor per kr. Detta betyder ett prisfall sedan 1924—29 av ej mindre än 1:25 kronor per kg, motsvarande cirka 5 öre per kg mjölk. För tillfället är trots växelkurserna noteringen under 1:60 kronor per kg, vilket motsvarar ett pris på mjölken av cirka 7 öre per liter, skummjölkspriset inräknat. Då man samtidigt vet, att *endast* foderkostnaderna för att producera 1 liter mjölk gå upp till samma belopp, alltså cirka 7 öre, bör man väl förstå, i vilken kritisk situation smörproduktionen befinner sig. Jordbrukets hela överskott av mjölk uppskattas för närvarande till omkring 30 miljoner deciton per år. Även om hänsyn toges till att konsumtionsmjölken ännu icke fullt följt med i prisfallet å smörmarknaden och att ostpriset även legat relativt bättre till än smörpriset, betyder dock prisfallet på ifrågavarande område sedan 1929 en reduktion av jordbrukets bruttoinkomst av mjölk med omkring 100 miljoner kronor per år, en summa alltså, mina herrar, som väsentligt överstiger hela årsvärdet av jordbrukets saluöverskott av brödsäd.

Jag har för någon vecka sedan läst i tidningen Social-Demokraten och tidningen Folket, att åtgärder, som skulle innebära ett stöd för smörproduktionen på margarinproduktionens bekostnad, skulle medföra stor arbetslöshet. Jag vågar dock påstå, att dylika uttalanden äro synnerligen felaktiga och missvisande. Om man tar hänsyn till att margarinet till omkring 80 procent består av importerade fettämnen, huvudsakligast växtoljor, samt omkring 15 procent utgöres av svenskt bondvatten och endast de resterande omkring 5 procenten utgöras av betalbara svenska ingredienser, såsom smörfett, färgämnen, äggvita, mjölksyra och stärkelse, bör man väl med fog kunna säga, att margarinet består av utländska råvaror. Enligt industriberättelse för år 1929 av kommerskollegium utgjordes vidare de 21 margarin- och margarinostfabrikernas hela personal endast av 1,058 personer.

Å andra sidan veta vi också, att omkring 80 procent av jordbrukets inkomster äro inkomster från animalieproduktionen, och dessutom borde man kunna påstå, att animalieproduktionens räntabilitet huvudsakligast är beroende av priset på smör.

Enligt 1927 års jordbruksräkning fanns det inom landet 427,000 jordbrukare med minst $\frac{1}{2}$ hektar åker, härutöver 350,000 vuxna familjemedlemmar, som själva arbeta i jordbruk, och dessutom 250,000 lantarbetare. Om man därtill lägger mejeripersonalen, 4,450 personer, torde man väl våga påstå, att minst 500,000 personer inom landet äro i högsta grad beroende av det pris, som erhålles för smöret.

Av dessa siffror torde framgå, att en minskad margarinproduktion i synnerligen liten omfattning skulle minska arbetsmöjligheterna inom landet, under det att det är mycket stor risk att vid en fortgående underbetalning av smöret den katastrof, som härigenom måste drabba animalieproduktionen och därmed hela landets jordbruksnäring, skulle medföra en arbetslöshet, som statmakterna skulle få mycket svårt att bemästra. Detta är det viktigaste skälet, varför jag även vågar vädja till de socialdemokratiska kammarledamöterna, att de ej måtte ställa sig avvisande mot det i mitt tycke alltför rimliga reservationsförslaget vid punkt 2, alltså med anhållan om utredning.

Jag vill även i detta sammanhang påpeka, att även om allt svenskt smör skulle konsumeras inom landet, såväl 1930 som 1931 års siffror visa, att det ändå skulle erfordras omkring 25,000 ton margarin för att fylla fettbehovet inom landet. Vid jämförelse med 1931 års produktionssiffra för margarin, cirka 48,000 ton, visar det sig sålunda, att det ändå skulle erfordras omkring halv produktion av margarin.

Som skäl för att man ej på något sätt bör lägga stenar i vägen för margarinindustrien har här i riksdagen anförts, att konsumenterna, därest de skulle bliva

Om accis å
margarin.
(Forts.)

Om accis å
margarin.
(Forts.)

tvungna att mera övergå till smörkonsumtion, skulle i dessa svåra depressionstider belastas med alltför stora merutgifter. Även detta är en sanning med modifikation. Det beräknas, att inom landet år 1931 konsumerats cirka 9 kg. smör och 8 kg. margarin per person och år eller cirka 17 kg. fett per person och år. Även om sålunda en margarinkonsument, vilket *inte* avses, skulle få övergå till att endast konsumera smör, skulle det med nuvarande prisläge ej betyda en större kostnadsökning än cirka 15 kronor per person och år. Man kan verkligen fråga sig, om något sådant, därest det — vilket ju icke är fallet — skulle bli följden av motionsförslaget, skulle vara en sådan förskräcklig uppoffring, om man samtidigt visste, att man genom dylik belastning skulle kunna rädda landet från en avsevärd ökning av arbetslösheten med åtföljande ökade kostnader härför.

Innan jag slutar mitt anförande, skulle jag även vilja framhålla ett par andra synpunkter. Låt oss tänka oss, att vi ännu en gång skulle bli avstängda från möjligheterna att erhålla fett utifrån liksom under världskriget, och tänk då efter, vilket läge vi skulle befinna oss i, därest vår smörproduktion på grund av ekonomiska svårigheter skulle ha minskats till ett minimum. Är det inte dessutom, särskilt i dessa tider, klokt att försöka slå vakt om en näring, som kan försörja hundratusentals svenska arbetare, i stället för att genom konsumtion av en konstprodukt skapa arbetsmöjligheter åt billig, färgad arbetskraft i tropikerna? Är det inte också förståndigt att försöka rädda en näring, i vilken hundratusentals miljoner svenska kronor äro investerade, i stället för att skapa god räntabilitet för en industri, som enligt uppgift äges av främmande kapital. Detta senare påstående, att de flesta margarinfabrikerna i Sverige ägas av den internationella margarintrusten, kan inte jag bevisa, men jag har med mig konsumentbladet för i år, numren 5, 7, 8 och 19, där jag tycker, att man tillräckligt tydligt bevisar denna sak.

Finansministern borde väl inte heller ha något emot att i dessa tider få in till statskassan en margarinaccis på omkring 20 miljoner.

Herr Örne talade om tur i bevillningsutskottets lotteri, vilket sammankopplades med turen i valet i höst. Det kan jag ju förstå, att herr Örne sätter dessa saker i ett visst sammanhang och kanske litat på turen. Jag vill dock för herr Örne nämna, att vi inom bondeförbundet lita icke i det fallet på tur utan hoppas på att jordbrukarna i Sveriges land skola lära sig, hur deras vitalaste frågor behandlas i Sveriges riksdag.

Om herr Sjö Dahl och andra socialdemokrater äro så säkra på frågan om förhållandet mellan smör och margarin, så borde väl herrar socialdemokrater vara särskilt angelägna att just få till stånd en sådan utredning som den önskade för att med denna utredning kunna bevisa, att jordbrukarnas önskemål äro felaktiga. Till herr Holmgren vill jag säga, att vi icke endast ha margarin här i landet utan vi ha också något som kallas för smör, och utan att vilja dra upp någon vetenskaplig debatt, vill jag påpeka, att de lärda tvista om huruvida margarinet ur hälsosynpunkt är lika värdefullt som smör. Men jag vill icke draga upp den debatten här utan tycker, att just dessa spörsmål böra även peka på önskemålet om en utredning av dessa frågor.

Herr talman! Med stöd av det framhållna synes det mig synnerligen rimligt att endast yrka bifall till herr Nilssons i Kristianstad med fleras reservation.

Herr Sjö Dahl: Herr talman, mina herrar! Jag hade redan under mitt föregående anförande tillfälle att framföra mina betänkligheter emot en accispåläggning av margarinet. Jag vill blott hänvisa den föregående talaren till de siffror, jag anförde i mitt första anförande, som visa, att under de sista sju åren produktionen av mejerismör ökats med 72—73 procent och sam-

tidigt förbrukningen ökats med inemot 130 procent. Jag undrar, om icke detta fredliga framträngande från smörets sida är viktigare än den tvångsmatning av de svenska medborgarna med smör, som synes föresväva herr von Heland. Jag vill också erinra om att smörförbrukningen i landet redan under ett av de senaste åren, 1930, uppgick till 8 kilogram per individ, medan margarinförbrukningen var 8.9 kilogram. Under år 1931 har man efter allt att döma att räkna med en förbrukning av smör i landet, som per huvud är sannolikt större än margarinförbrukningen.

En av anledningarna till att förhållandena för smörproducenterna äro besvärliga ligger för övrigt däri, att produktionen av mjerismör från år 1928 till år 1930 ökats från cirka 41,000 ton till närmare 55,000 ton. Denna ökning har inträffat samtidigt med att Sverige icke har lyckats uppehålla sin smörexport på England, vilken under det senaste året gick ned med 7,000 ton. Samtidigt därmed lyckades vårt södra grannland icke bara bibehålla sin export på England av mejerismör utan till och med något öka densamma.

Då här emellanåt har talats om oljetullen och dess betydelse för handelsbalansen, vill jag framhålla, att om jordbrukarna kunna organisera sig på sådant sätt, att de lyckligt kunna konkurrera med andra länder, t. ex. på den engelska marknaden, skulle de göra vår handelsbalans större tjänster än vi kunna göra genom att utestänga oljan.

Jag ber att få understryka, att grunden för den begärda utredningen är en motion om en margarinaccis på 10 öre, vilket med nuvarande förbrukning betyder en skatt av 5 miljoner kronor på den fattigaste delen av landets befolkning. Herr von Heland räknade med att man skulle kunna komma fram till en beskattning av 20 miljoner kronor — som för övrigt med nuvarande konsumtion skulle bli 25 miljoner kronor — vilken faktiskt skulle komma att påvila den fattigaste delen av befolkningen i såväl stad som på landet. Jag ber att få erinra kammarens ärade ledamöter om att det säkerligen även skulle bli lantarbetare, som komme att få betala margarinaccisen. Så långt jag känner till förhållandena, ingår inte smör i staten för statarna. Där ingå potatis, spannmål och mjölk, men näppeligen smör — åtminstone i de landsdelar, som jag känner till. Detta betyder, att även jordbrukets sämst ställda tjänare komma att bli delaktiga i denna beskattning på 20 miljoner kronor av den fattiga befolkningen här i landet, som herr von Heland inte anser vara på något sätt oriktigt att förespegla denna kammarens ledamöter såsom en lycklig anordning.

Herr talman! Med åberopande för övrigt av vad jag yttrade under mitt första anförande vill jag uttala den förhoppningen, att denna kammare inför det läge, vari den fattigaste och sämst ställda befolkningen i landet både i stad och på landsbygd för närvarande befinner sig, icke skall utslunga det hot, som ligger i en begäran om en margarinbeskattning. En förhatligare form av beskattning för att fylla ett eventuellt hål i budgeten tror jag, att kammarens ledamöter skola få svårt att leta upp.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets hemställan i denna punkt, vilket innebär avslag på såväl motionerna om accis som på yrkandet på en utredning.

Herr Gustafsson, Per: Herr talman! Jag har ju väckt en av de motioner, som hava givit anledning till en god del av de anföranden, som här hava hållits. Det råkar nu tyvärr vara så, att jag inte är i stånd att så kraftigt framföra de ord, som jag här önskade säga till förklaring till att jag tagit mig friheten att väcka en sådan motion, vilken framkallar sådana djupa brösttoner, som vi nyss hörde och som jag innerligen önskar, att också jag just nu kunde åstadkomma, men som min hals tyvärr inte medger.

*Om accis å
margarin.
(Forts.)*

Om accis å
margarin.
(Forts.)

Det är min uppfattning, att det är otänkbart för den svenske bonden att få en sådan betalning för sitt arbete, som består i ett smörpris i nivå med det prisläge, som gäller för övriga varor, så länge margarinförsäljningen äger rum på det sätt, som nu förekommer, och så länge margarintrusten behärskar marknaden så suveränt, som nu är fallet. Då jag anser, att någonting effektivt måste göras för att hjälpa det nödställda svenska jordbruket ur den nuvarande situationen, då jag vet, att allra största delen av Sveriges jordbrukare främst äro beroende av mjölkhanteringen, och då jag vet, att åtminstone sex sjundedelar av den svenska åkerjordens avkastning skall förädlas genom ladugården, må det inte förtänkas mig, om jag har ansett, att man i detta fall måste låta gamla principer vika. Vi ha fått se, hur andra länder — jag tänker då närmast på England — ha kunna taga mod till sig att bryta med åsikter, som förr ansågos så heliga, att de icke finge röras. Varje land försöker slå vakt om sin egen marknad, så långt det är görligt, därför att de flesta icke kunna inverka på prisbildningen på exportmarknaderna. Det borde då vara naturligt även för Sverige, att, när vi ha en marknad inom landet för fettvaror, vi främst borde söka få avsättning för den svenska produktionen av dessa varor, innan vi låta ett utländskt intresse slå under sig den marknad, som är vår.

Om det vore riktigt, att den höjning av smörpriset, som jag hoppas skulle bli resultatet av en margarinaccis, utgjorde en verklig beskattning på de fattigaste här i landet, såsom nyss har sagts, skulle jag icke hava framlagt detta förslag. Men det är icke riktigt. Den allmänna prisnivån i vårt land står i stort sett kvar på 1929—1930 års prisnivå med undantag för vissa varuslag och då speciellt jordbrukarnas produkter. Är det så, att prisnivån i övrigt hålles kvar i detta läge, måste detta vara en fördel för alla dem som ha sina inkomster beroende av denna allmänna nivå. Det måste vara en fördel för dem att kunna förvärva exempelvis smör för ett så mycket lägre pris, som nu gäller, i jämförelse med den obetydligt förändrade allmänna prisnivån. Men brukar det för övrigt inte vara så, att när det gäller en industrivara, tillverkningen av en viss sak — uppförande av en stor bro eller någonting liknande — söker man förbehålla detta åt svenskt arbete? Varför kan inte samma tankegång få gälla, när det är fråga om avsättningen av 150,000 svenska mjölkleverantörers produktion?

Jag tror också, att det tal, som emellanåt framföres, att lantarbetarna skulle vara så beroende av ett lågt margarinpris, inte är riktigt. Största delen av arbetarna inom svenskt jordbruk äro inte statare. De äta i regel samma mat som sin arbetsgivare, och jag kan inte tänka, att exempelvis alla de hemmavarande barn, som få hjälpa till i jordbruket över allt Sveriges land, kunna ha någon annan fordran på mat än den deras föräldrar kunna ge dem. Kan inte bonden sälja sitt smör och få den betalning, som han nödvändigt behöver för det, kunna inte hans arbetare få tillfälle att köpa margarin, även om det står lägre i pris. Jag menar också, att om arbetslönerna ställas i proportion till priset på jordbrukets produkter, borde det kunna vara likgiltigt, huruvida höjningen av priset på smör, skulle kunna förorsaka en lika stor höjning av priset på margarin. Prisskillnaden skulle ju bli densamma.

Men jag tror inte, att en eventuell accis på margarin skall behöva betalas helt av konsumenterna. Det finns nämligen rätt stora marginaler till förmån för mellanhänderna. Margarinförsäljningsbolaget lämnar ju 25 procents rabatt till återförsäljare. Försäljningskostnaderna äro visserligen inte små, och vilka vinster, som gå ut ur landet, känner inte jag, men enligt uppgift i tidningarna har det svenska kooperativa förbundets margarinfabrik en årsvinst på cirka en miljon kronor. Det är därför inte säkert, att en beskattning skulle med hela sitt belopp gå ut över konsumenterna.

Det är emellertid min förvissning, att, därest någonting skall åtgöras och

det är allvar, att man vill hjälpa Sveriges jordbruk, man får sätta in sina krafter på att uppnå förbättrade priser för den svenska animaliska produktionen. Därvid äro smörpriset och mjölkpriset det allra viktigaste.

Då resultatet av motionerna har kommit att bli en hemställan av reservanter inom utskottet om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr Örne: Herr talman! Utskottets ärade ordförande sympatiserade, om jag fattade honom rätt, med att i Holland har utkommit en förordning om inblandning av 25 procent smör i margarinet. Det förefaller mig, som om denna sympati skulle vara mycket egendomlig. För några dagar sedan ville nämligen min högt ärade vän herr Johan Nilsson ju förbjuda all inblandning av smör i margarin här i Sverige. Vi hade all möjlig möda att avslå en bestämmelse om att det inte skulle få finnas mer än 3.5 procent smörfett i margarin. Det betraktades av flera tidningar som ett oerhört brott mot Sveriges jordbrukare, att vi fortfarande ville tillåta inblandning av smör i margarin. Enligt den antagna lagen får man emellertid inte reklamera för sådant margarin, ehuru det uppvisades, att det förbrukades något över 1,000 ton — alltså 1 miljon kilogram — smör för smörblandningar. Sådant får man inte tala om. Det är brottsligt. Man får betala böter eller kanske komma på Långholmen — jag minns inte vilketdera — ifall man talar om det och ber folk äta en sådan vara. Nog är det en ganska stark konsekvens i vad man gör från den sidan!

I anledning av den senaste talarens yttrande vill jag upplysa, att kooperativa förbundet visserligen har ett stort netto på sin margarinfabrik, men den som tittar på detta netto bör inte glömma, att det innefattar full förräntning på hela det i verksamheten arbetande kapitalet. Fabriken har nämligen inga bankkrediter utan har tvärtom pengar utlånade. Detta bör man givetvis taga hänsyn till. Kooperativa förbundet har inte, lika litet som någon annan, sina pengar gratis. Om de stå i margarinfabriken, måste de ge ränta, lika väl som en sparbank fordrar ränta för sina utlånade pengar.

Det har här anförts en del saker, som man egentligen skulle ha talat litet mer om. En ärad talare har här framfört åtskilliga synpunkter och en hel mängd statistik, som det skulle vara nog så intressant att gå närmare in på. Vad som tycktes mig utmärka hela den syn, som denne talare hade på ekonomiska problem, var den fullkomliga sammanhangslösheten. Han talade exempelvis om att vi inte skola köpa sådant som billig färgad arbetskraft producerar. Men när den billiga färgade arbetskraften fabricerar råvaror till smör — oljekakor och annat — är det utmärkt. Då duger det. Förbud på margarin betyder ju, att man för att någorlunda kunna fylla landets fettbehov flyttar över den färgade arbetskraftens insats till tillverkningen av smör. Så ligger det till med den saken. Jag har ingenting emot billig färgad arbetskraft, när den håller sig i det land, där den är född, och när den snällt köper de varor, som den vita, dyra och högt civiliserade arbetskraften framställer. Vi torde emellertid knappt kunna begära, att den färgade arbetskraften skall kunna köpa den civiliserade arbetskraftens produkter, om den alldeles skall hållas utanför möjligheten att få något betalt för vad den uträttar. Man måste nog tänka en smula, även när man handskas med statistik, ehuru jag vet, att det är en vana, som är mycket utbredd, att anse, att man kan använda statistik ungefär hur som helst.

Samma talare hade en utveckling i anledning av något litet försök av mig att säga en rolighet. Jag har tidigare märkt en tendens i den riktningen från hans sida. Jag vill därför berätta en liten historia. Det var en student, som skulle tentera för professor Schüek i Uppsala. Professor Schüek frågade ho-

*Om accis å
margarin.
(Forts.)*

Om accis å
margarin.
(Forts.)

nom angående en illustration, som förekom i den bok han skulle ha läst för godkänd tentamen. Då svarade studenten: »Skall man veta något om illustrationerna också? Jag trodde, att de bara voro till för att lätta upp det torra och tråkiga innehållet i boken», — som inom parentes var författad av professor Schüek själv. — När jag gör något försök att säga en enkel rolighet, så kan jag försäkra, att det sker blott för att lätta upp det torra och tråkiga innehållet i mina anföranden och det är inte meningen, att därur skola dragas stora och viktiga slutsatser eller att försöket behöver göras till föremål för särskilda utredningar.

Jag ber, herr talman, att bestämt få yrka avslag på ett så fullkomligt fantastiskt förslag, som att man skulle beskatta de fattigas näringsmedel på sätt som här är avsett.

Herr von Heland: Herr talman! Jag vill först poängtera, att här gäller det inte att åstadkomma någon accis på margarin, utan det gäller endast att få en utredning till stånd i margarin- och smörfrågan.

Med anledning av vad herr Sjödahl anförde vill jag endast påpeka, att marknaderna äro så gott som stängda för smörexport. Det går ännu delvis att exportera, men marknaderna äro som sagt nästan stängda. Men är det så, att herr Sjödahl är just den mannen, som kan ordna med smörförsäljningarna till utlandet, tror jag, att herr Sjödahl vore väldigt välkommen just för att hjälpa jordbrukarna att för närvarande kunna bli av med sitt smör till ett pris, som kan täcka produktionskostnaderna.

Här har talats så hårt om beskattning. Jag vill inte gå vidare in på den frågan, eftersom det här inte gäller någon beskattning utan endast förslag om en utredning, men jag vill bara be herr Sjödahl att reflektera över hur mycket jordbrukarna kunna beskattas i olika avseenden. Räkna ut bara vad skoindustrien här i landet tager ut av landsbygdens befolkning i beskattning genom det mycket höga tullskydd, som denna industri har.

Jag vet inte, om jag får göra som herr Örne och försöka lätta upp mitt tråkiga anförande med en liten historia. Jag vågar ändå göra det, fastän jag är nykommen i kammaren. I remissdebatten undervisade herr Örne herr Stendahl i bibelns mysterier och talade om Josef och Moses. Jag börjar tro, att herr Örnes bibelkunskaper äro orsaken till att herr Örne är så sakkunnig just på jordbruksfrågor. Det står i Johannes evangelium, att av ordet vart kött. Det är möjligt, att herr Örne med denna bibelkunskap tror, att allt tal här av herr Örne i jordbruksfrågor blir kött för jordbrukarna. Jag vill då säga, att ännu så länge har jag ännu inte märkt något kött på dessa anföranden utan endast synnerligen avgnagda ben. Jag för min del skulle önska, att när herr Örne exempelvis beträffande förslaget om margarinlagstiftning talade om att alla andra komma med kvacksalverier, herr Örne ville vara snäll och ge några positiva förslag, som kunna stödja jordbruksnäringen. Jag tycker, att herr Örne har litet skyldigheter till detta just beträffande animalieproduktionen, ty för några år sedan var ju herr Örne bland de socialdemokrater, som rådde jordbrukarna att följa danskarnas exempel och särskilt gå in på animalieproduktion. Jag tror, att om det nu är jordbrukare, som följt herr Örnes råd i detta fall och gått in på animalieproduktion, skulle de vara tacksamma för ett råd ännu en gång, hur de skulle kunna få sin animalieproduktion lönande, så att de skulle kunna leva på den och kanske inte behöva gå från gård och hem inom den närmaste tiden.

Herr Örne talade vidare om smör- och margarinblandningar. Smör och margarin kunna blandas på olika sätt, märkvärdigt nog. Blandar en mejerist in ett enda gram margarin i smör, är det förfalskning, och då åker han fast för det. Vi ville ha ungefär samma bestämmelse beträffande margarin för en tid

sedan — att alltså en margarinfabrikant inte skulle få blanda smör i margarinet. När vi nu tala om smörinblandning, är jag övertygad om, att herr Nilsson i Kristianstad är av samma uppfattning som jag, nämligen att, om man skall ha en smör- och margarininblandning, måste detta ske på precis samma sätt som spannmålsinblandningen. Även denna inblandning måste alltså skötas så, att vi inte finge någon export av smör och så att jordbrukarna genom inblandningen tillförsäkrades ett pris, som gjorde, att deras smörproduktion vore lönande. Det är detta vi avse med en smörinblandning, och som jag nyss utvecklade, skulle detta mycket väl gå att ordna, ty även om vi konsumerade allt vårt smör inom landet, skulle det ändå finnas behov av margarin.

Herr Örne talade vidare om billig färgad arbetskraft och att vi jordbrukare tyckas vara belättna med denna arbetskraft, när vi kunna få kraftfoder genom sådan arbetskraft. Jag vill då erinra om att från bondeförbundshåll har nu tre år å rad väckts motion just för att belägga kraftfoder med tull och på så sätt få ett höjt smörpris till stånd genom vissa premier, men denna framställning har avslagits av kamrarna. Jag vill nu inte draga upp någon debatt om den saken, men jag ber dock att få konstatera, att detta vårt förslag inneburit, att vi skulle beskatta kraftfoder, som produceras av billig färgad arbetskraft.

Herr Örne framhöll också, att den billiga färgade arbetskraften kunde vara bra att ha. Vi borde gärna taga emot deras produkter, så att de finge pengar för att kunna köpa våra exportvaror. Ja, jag har själv, herr Örne, i två år varit farmare i ett tropikland, nämligen i Afrika. Jag vet, hur mycket man betalar exempelvis den färgade arbetskraften i kokosplantagerna i Afrika. Jag vet, vilka behov de ha och hur mycket de köpa av Europas och den övriga civiliserade världens industrialster. Det är nästan ingenting. Men det tycks, som om man här i landet ville få jordbrukarna ned till samma lönenivå och tvinga dem att konkurrera just med denna färgade arbetskraft, som har kanske omkring 10—15 kronor i månaden och ett kilogram majsmjöl om dagen.

Herr **Bärg**: Herr talman! Min länskamrat herr von Heland vädjade nyss i ett anförande, som jag förstår, att herr Per Gustafsson avsåg, då han talade om djupa brösttoner, till oss socialdemokrater, att vi skulle biträda det utredningsförslag, som föreligger. Jag vill skynda mig att avge en försäkran, som herr von Heland inte behöver misstolka, om att jag aldrig kommer att bidra till en ordning, där man för att klara våra statsfinanser söker utpressa skatt av de fattigaste invånarna i detta land framför de andra. Jag finner det för övrigt upprörande, att man manar till en sådan ordning som att i vårt Sörmland den stora mängden av statare och lantarbetare, vilka som vi alla känna äro de kanske största konsumenterna av margarin, skola i första ledet rycka an för att stödja det nödlidande jordbruket.

Jag får lov att säga, att det var något av det barockaste jag hört, då herr von Heland i sitt sista anförande ville klargöra för kammaren, att det här icke gällde ett försök att få en skatt på margarin. Det förslag, som herr von Heland förordade, går ut på att man skulle hos »Kungl. Maj:t anhänga om utredning rörande möjligheten och lämpligheten av att genom särskild beskattning av margarinindustrien i form av accis å denna industris produkter minska den nuvarande ej minst för det mindre jordbruket menliga spännvidden mellan priset å natursmör och priset å margarin», o. s. v. Detta skulle, menar von Heland, inte betyda, att priset skall öka eller att man skall lägga en accis på margarinet. Men inte är det väl själva *utredningen*, som skall åstadkomma den verkan, att margarinpriset höjes till förmån för natursmöret. Ja, det kunde ju ha gått an på ett folkmöte att tala om, att man inte har någon sådan avsikt. Inför kammaren är det väl tämligen onödigt att försöka göra det.

Om accis å
margarin.
(Forts.)

Herr Örne: Herr talman! Jag vill bara meddela, att om det anses vara ett intresse för jordbrukarna, att det tillåtes mejeristerna att blanda in margarin i smör och jordbrukarna förena sig om en sådan uppfattning, skall jag mycket gärna rösta för en sådan rätt.

Sedan vill jag endast tillägga, att handelsstatistiken ju ändå talar om, att vi sälja åtskilliga produkter exempelvis till Afrika. Vi kunna väl inte komma ifrån, att så är förhållandet. Vi uppehålla till och med direkta fartygslinjer dit, vilkas ångare medföra rätt mycket svenska varor, när de gå ut. Om vi bli utan den exporten, blir arbetslösheten i Sverige mycket större än den för närvarande är. Detta är endast fakta.

Herr von Heland efterlyste mitt program för att rädda jordbruket. Så länge jordbrukarna i alla länder äro fullkomligt ense om att de skola sabotera världshandeln, som ju ändå är det enda instrument, som kan bringa avsättning till lämpliga priser för deras varor, är det omöjligt att rädda jordbruket. När jordbrukarna upphöra med det, behövas inga särskilda recept. Då kommer jordbruket på grön kvist igen.

Herr Henriksson: Herr talman! Jag skall inte gå in på några detaljer i denna fråga. Den är redan tillräckligt ventilerad. Jag skall endast försöka att ställa till rätta ett par saker.

Herr Sjödahl och ett par andra herrar socialdemokrater ha här nämnt, att vi skulle belasta de fattiga med 20 miljoner kronor, ifall detta förslag antages. Här har samtidigt också anförts en hel massa statistik, men den statistik, som ger frågan den riktiga belysningen, har ingen åberopat. Jag har nämligen läst en statistik från föregående år, där det stod att skörden i Sverige gått ned med nära 100 miljoner kronor under det gångna året. Detta berodde till största delen på priset. Ungefär lika var det ett år tidigare, och på det sättet har det gått en lång följd av år. Jag behöver inte nämna, vid vilket index vi nu stå, ty då skulle herrarna nästan komma att skämmas för edra uttalanden. Om ni tänka efter, veta ni i varje fall själva, hur det står till. På lantbrukets område äro vi långt under 1913 års priser, men statistiken visade, att siffran för arbetarnas löner föregående år var 184, under det vi lantbrukare stå vid siffran 90. Jag tycker då, att man bör låta bli att tala om denna tioöring, som skulle belasta de fattiga. Ser man på saken från början till slut, finns det snart inga fattigare än lantbrukarna. Om ni vilja vara litet rättvisa, skulle ni aldrig kunna gå emot det lilla belopp, som det här gäller. Om man tar hela Sveriges befolkning, blir det visserligen pengar, men för varje särskild person blir det ett belopp, som ingen fäster sig vid. Det blir, som jag sade i fråga om sockret, ett par cigaretter då och då, och det har man råd att förlora utan att taga skada vare sig till kropp eller själ.

Jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den av herr Nilsson i Kristianstad m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr von Heland begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 44 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Om accis å
margarin.
(Forts.)*

Vinner Nej, godkännes den av herr Nilsson i Kristianstad m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 47.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr förste vice talmannen.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 45, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser rörande beskattningen av vissa nöjeställningar; och

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande direkta skatter.

*Ang.
godkännande
av ett avtal
med Danmark
för und-
vikande av
dubbel-
beskattning.*

Genom en den 6 maj 1932 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 253, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över finans- och utrikesdepartementsärenden för den 29 april 1932 och över finansärenden för den 6 maj 1932 samt med överlämnande av ett sistnämnda dag undertecknat avtal mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande direkta skatter, med till avtalet hörande slutprotokoll, föreslagit riksdagen att

dels godkänna berörda avtal och slutprotokoll;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, i den mån det för genomförande av ifrågavarande avtal erfordrades, vidtagna ändringar i älgångna taxeringar, vare sig de avsåge statliga eller kommunala skatter.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet yttrat:

»Under åberopande av vad till ovannämnda statsrådsprotokoll anförts får utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot ifrågavarande avtal och slutprotokoll, hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förrevarande proposition nr 253,

Ang.
godkännande
av ett avtal
med Danmark
för und-
vikande av
dubbel-
beskattning.

(Forts.)

dels godkänna det med propositionen överlämnade, den 6 maj 1932 under-
tecknade avtalet mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbe-
skattning beträffande direkta skatter jämte därtill hörande slutprotokoll,
dels och bemyndiga Kungl. Maj:t att, i den mån det för genomförande av
ifrågavarande avtal erfordras, vidtaga ändringar i åtgångna taxeringar, vare
sig de avse statliga eller kommunala skatter.»

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman! I det föreliggande betänkandet har ut-
skottet hemställt bland annat att riksdagen skulle bemyndiga Kungl. Maj:t, i
den mån det för genomförande av ifrågavarande avtal erfordras, att vidtaga
ändringar i åsatta taxeringar, vare sig de avse statliga eller kommunala skat-
ter. Samtidigt förklarar utskottet, att det ingenting har att erinra mot förelig-
gande överenskommelse.

Jag förstår ju fullväl, att utskottet här anser sig endast ha en formell
granskning att verkställa, och det så mycket mer som tidigare sådana här över-
enskommelser ha förelegat och fått passera. Men den omständigheten, att man
kanske icke tidigare observerat de betänkligheter, som finnas i sådana trakta-
ter, är icke något skäl för att icke utskottet skulle nu observera dem. Man kan
inte heller åberopa den omständigheten, att bevillningsutskottet och kanske även
annat utskott tidigare förfarit på ett visst sätt, utan när det föreligger en situa-
tion, där allvarliga betänkligheter måste uttalas, synes det mig vara utskottets
skyldighet att framföra dessa. Redan det, att man bemyndigar Kungl. Maj:t
att vidtaga ändringar i fastställda taxeringar, är något ytterst betänkligt. Jag
kan ju väl förstå, om det gäller en restitution eller dylikt, att man vill ge ett så-
dant generellt bemyndigande, men här är det fråga om en *ändring i en åsatt
taxering*, och den högsta finansmyndigheten är då *icke Kungl. Maj:t i statsrådet
utan regeringsrätten*.

Jämför man sedan, vad som står i artiklarna 10, 11 och 12, alldeles särskilt i
artikel 12, måste man göra två erinringar. Vad menas här med vederbörande
stats högsta finansmyndighet? Att det i utlandet är finansdepartementet, är
ganska klart, men att det i Sverige skulle vara finansdepartementet, finns det ju
ingen rimlig möjlighet att påstå, utan i Sverige måste det i detta sammanhang
vara Kungl. Maj:t. I den mån det icke är Kungl. Maj:t i statsrådet, är det
Kungl. Maj:t i regeringsrätten, och det är alldeles givet i de flesta fall Kungl.
Maj:t i regeringsrätten. Skall då meningen vara, att Kungl. Maj:t i Sverige
skall förhandla med ett finansdepartement i ett främmande land?

Den andra erinran, som jag vill göra, gäller särskilt artikel 12, enligt vilken
den högsta finansmyndigheten, d. v. s. här Kungl. Maj:t i statsrådet, skall
»träffa skäligt avgörande av varje annan fråga, som, på grund av olikhet mel-
lan de i båda staterna gällande principerna angående skattens utgörande eller
eljest, kan, utan att vara uttryckligen reglerad i detta avtal, uppstå beträff-
ande de direkta skatterna». Detta är, såvitt jag förstår, ett *ingripande på
regeringsrättens kompetensområde*. Det är reglerat genom lag och lär väl
icke kunna förändras genom denna konvention.

Under sådana förhållanden skulle det vara intressant att få reda på, om och i
vad mån utskottet observerat nämnda förhållanden samt om och i vad mån ut-
skottet har funnit dem vara försvarliga och alltså förenliga med svensk rätts-
ständpunkt. Efter min uppfattning äro de det icke, och det är därför jag har
ansett det vara önskvärt, att utskottets uppmärksamhet skulle riktas härpå,
då jag i själva verket har mycket liten förhoppning om, att den nuvarande
Kungl. Maj:t fäster något avseende vid rättssynpunkterna.

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: Herr talman! Detta förslag innebär
ju godkännande av ett avtal mellan Sverige och Danmark för undvikande av

dubbelbeskattning beträffande de direkta skatterna. I själva taxeringsförfarandet torde väl icke därav föranledas något ingripande, utan det gäller väl här att överlämna åt Kungl. Maj:t att träffa avtal, som sedan skall lända till efterrättelse vid taxeringen och vid beskattningen. När det exempelvis gäller fastigheter och dylikt, skall icke en part vara skyldig att betala skatt i bägge länderna, utan det skall fastslås, att han skall betala skatt i det ena eller andra landet.

Jag erkänner, att bevillningsutskottet icke har ansett sig hava någon särskild anledning att djupare gå in på dessa spörsmål, då det nu föreliggande betänkandet utgör en kopia av överenskomelser, som tidigare ha träffats. Såväl vid 1928 års riksdag, då det gällde Tyskland, som vid 1931 års riksdag, då beträffande Finland, förelågo liknande avtal, som godkändes av riksdagen. Sålunda ha vid tvenne särskilda tillfällen under de allra sista åren alldeles liknande beslut fattats som det nu här av utskottet tillstyrkta. Det är icke bevillningsutskottet, som varit den första granskaren av detta förslag, utan det var det kommunalskatteutskott, som tillsattes vid 1928 års riksdag, som hade det första förslaget till granskning och tillstyrkte detsamma. Jag tror sålunda, att det icke kan finnas någon anledning till oro över förslaget förenlighet med svensk rätt.

Herr Reuterskiöld ifrågasätter, om det kan vara konstitutionellt riktigt att till Kungl. Maj:t överlämna avgörandet i sådana fall, som omtalas i artikel 12. Jag förmodar, att det är fråga om finansdepartementet, när det där talas om statens högsta finansmyndighet, som skall avgöra, huruvida en part skall vara befriad från skatt i ena eller andra fallet. Det gäller icke taxeringsförfarandet — om det har förfarits riktigt vid själva beskattningen — utan det gäller, huruvida vederbörande skall befrias från skattskyldighet i ena eller andra hänseendet för undvikande av dubbelbeskattning.

Jag tror således, att man kan godkänna förslaget, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget m. m., i vad den avser ställande till Kungl. Maj:ts förfogande av särskilda medel för lämnande av stöd åt vissa kreditinrättningar.

Ang. stöd åt vissa kreditinrättningar.

I en till riksdagen avläten, den 31 mars 1932 dagtecknad proposition, nr 248, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att, utom annat, ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av 30 miljoner kronor att i enlighet med vad av departementschefen föreslagits användas för lämnande av stöd åt svenska kreditinrättningar, som på grund av rådande krisläge kunde befinnas vara i behov därav.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad densamma nu vore föremål för prövning, måtte bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av 30 miljoner kronor att i enlighet med vad av föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet över finansärenden för den 31 mars 1932 föreslagits och med

Ang. stöd åt
vissa kredit-
inrättningar.
(Forts.)

iakttagande av vad utskottet förut i utlåtandet anfört användas för lämnande av stöd åt svenska kreditinrättningar, som på grund av rådande krisläge kunde finnas vara i behov därav.

I utskottets motivering voro femte och sjätte styckena så lydande:

»Ej heller bör, där icke alldeles särskilda omständigheter prövas därtill föranleda, stöd lämnas i form av tecknande eller belåning av aktier i bankaktiebolag eller genom belåning av lotter i solidariskt bankbolag; självfallet bör tecknande av lotter i solidariskt bankbolag ej ifrågakomma.

Beträffande solidariskt bankbolag torde vidare böra tillses att, där bistånd från statens sida befinner påkallat, detta icke gives i sådan form eller under sådana förhållanden, att lämnad försträckning ej kommer att omfattas av lottägarnas solidariska ansvarighet för bolagets förbindelser eller ett avlyftande av nämnda ansvarighet i någon mån äger rum. Visserligen torde den typ av kreditinrättning, som de solidariska bankbolagen representera och som tillskapats under förhållanden, väsentligen avvikande från dem, vilka regleras av nu gällande banklagstiftning, i och för sig numera kunna betraktas såsom föråldrad. En successiv avveckling av denna organisationsform lär därför vara väl tänkbar. Ehuru utskottet sålunda för sin del finner en dylik avveckling naturlig, vill utskottet emellertid uttala att, därest stöd från statens sida finnes böra lämnas solidariskt bankbolag, en utbildning av sådant bolag till bankaktiebolag icke bör få äga rum, så länge banken åtnjuter statsunderstöd.»

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Lindgren, Sten-dahl, Bengtsson, Svensson* i Betingetorp, *Carlsson* i Solberga och *Leffler* ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava den lydelse, reservationen visade. Det av ifrågavarande reserveranter framställda förslaget skilde sig från utskottets förslag allenast därutinnan, att femte stycket i motiveringen avfattats sålunda: »Ej heller bör stöd lämnas i form av tecknande eller belåning av aktier i bankaktiebolag eller lotter i solidariskt bankbolag.»

Enligt en annan reservation hade herrar *Johansson* i Östersund och *Johansson* i Edsbyn ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i denna reservation angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad densamma nu vore föremål för prövning, måtte bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av 30 miljoner kronor att i enlighet med vad av föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet över finansärenden för den 31 mars 1932 föreslagits användas för lämnande av stöd åt svenska kreditinrättningar, som på grund av rådande krisläge kunde finnas vara i behov därav.

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr förste vice talman! I föreliggande proposition och utskottsutlåtande är det fråga om en beredskapsåtgärd, bestående däruti, att Kungl. Maj:t sättes i tillfälle att ingripa för att förebygga de skadliga eller ödesdigra följderna av vissa eventuellt inträdande svårigheter för bankinrättningar. Av åtgärdens egenskap av en beredskapsåtgärd, avseende i viss mån obestämbara eventualiteter, följer, att det i och för sig är önskvärt, att den fullmakt, som lämnas Kungl. Maj:t, blir så vidsträckt som möjligt. Å andra sidan är det lätt att förstå, att man vid denna fullmakt önskar foga vissa inskränkningar. Dessa inskränkningar få emellertid tydligen icke gå så långt, att det avsedda ändamålet sannolikt eller med nödvändighet förfelas.

Ett yttrande i utskottets utlåtande, vars innehåll enligt slutklämman skall iakttagas av Kungl. Maj:t, är emellertid av den beskaffenhet, att det enligt

mitt förmenande lätteligen medför, att Kungl. Maj:t icke kan på behöfligt sätt ingripa. Om det åsyftade yttrandet i utskottets utlåtande, som återfinnes i första punkten på näst sista stycket på sid. 5, står utan inskränkning eller modifiering, kan det medföra den av mig nyss antydda följden. Yttrandet lyder: »Beträffande solidariskt bankbolag torde vidare böra tillses att, där bistånd från statens sida befinnes påkallat, detta icke gives i sådan form eller under sådana förhållanden, att lämnad försträckning ej kommer att omfattas av lottägarnas solidariska ansvarighet för bolagets förbindelser eller att ett avlyftande av nämnda ansvarighet i någon mån äger rum.» De svårigheter för ett solidariskt bankbolag, som kunna komma att påkalla statens ingripande, kunna bestå däruti, att bolaget är ur stånd att fullgöra förfallna förpliktelse, och i sådant fall avhjälpas de tydligen genom ett lån på lämpliga villkor, ett lån, som sätter bolaget i tillfälle att upprätthålla likviditeten och fullgöra sina förfallna förbindelser. Men det finnes även en annan situation, nämligen den, att det solidariska bankbolaget är i tillfälle att fullgöra sina förfallna förpliktelse men enligt banklagen är skyldigt att träda i likvidation. Detta är nämligen enligt banklagen fallet, om en tiondel av lottkapitalet befinnes ha gått förlorad. En sådan situation avhjälpas tydligen icke genom lämnande av ett lån, ty om det lämnas ett lån, ökas visserligen tillgångarna med det lånade beloppet, men skulderna ökas lika mycket, och bristen i lottkapitalet kommer följaktligen att efter lånet vara precis lika stor som förut.

Ifrågavarande eventualitet kan avhjälpas endast på det sättet, som banklagen anvisar, nämligen genom lämnande av ett sådant tillskott, som omnämnas i 209 § i lagen om bankrörelse. För ett dylikt tillskott kunna de solidariska lottägarna icke vara ansvariga, utan tillskottet har endast den ställningen, att det utgår efter vanliga fordringar men före lottkapitalet, således inna lottägarna kunna få ut någon del av kapitalet. Det blir sålunda exakt samma ställning, som när riksdagen för någon tid sedan fattade beslut om ett förlagslån, som skulle lämnas till Skandinaviska kreditaktiebolaget och som också skall gå ut efter fordringarna men före aktiekapitalet. Ett sådant tillskott kan på olika sätt, på vilka jag nu icke vill ingå, underlättas eller möjliggöras genom statens ingripande men innefattas icke i de solidariska lottägarnas ansvarighet. Om den upplästa meningen skulle stå utan inskränkning eller tillägg, skulle sålunda denna form för statsingripande vara omöjlig.

Slutligen vill jag tillägga, att jag för min del givetvis icke har mig bekant, huruvida några enskilda banker för närvarande äro i en sådan situation, att man i en nära framtid kan befara en tillämpning av § 209 i nyssnämnda lag, och således då ha skyldighet att träda i likvidation. Men under de svåra och ständigt förvärrade konjunkturen, som nu råda, måste man enligt mitt förmenande räkna med en sådan möjlighet. Det är för att avhjälpas detta och möjliggöra, att det beslut, som Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att fatta, kommer att hava åsyftad verkan, när det bäst behövs, som jag tillåter mig, herr förste vice talman, att föreslå, att efter första meningen av näst sista stycket på femte sidan göres följande tillägg: »Härmed avses dock icke det fall, då fråga är om sådant tillskott, som enligt 209 § i lagen om bankrörelse erfordras för undvikande av bankbolags trädande i likvidation.»

Herr Johansson, Johan Peter: Herr talman, mina herrar! Vi ha alla inom bankoutskottet varit eniga om att Kungl. Maj:ts förevarande proposition borde tillstyrkas, i vad den avser beviljande av medel till stöd åt bankaktiebolag, som kunna komma i behov därav under tid, då riksdagen icke är samlad. Meningarna ha gått i sär, då det gällt direktiven för medlens användning.

I propositionen framhålles, att man icke på förhand kan uppställa villkor, som under alla förhållanden skulle gälla, utan att man måste uppdraga åt

*Ang. stöd åt
vissa kredit-
inrättningar.
(Forts.)*

Ang. stöd åt
vissa kredit-
inrättningar.

(Forts.)

Kungl. Maj:t att tillsammans med fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret i varje särskilt fall pröva vad som kan vara möjligt. Utskottsmajoriteten tycks även ha varit av den meningen. Det står i utlåtandet: »För användandet av den fullmakt, som alltså enligt utskottets mening torde böra givas åt Kungl. Maj:t, lära uttömmande regler icke på förhand kunna uppställas. Ståndpunktstagandet i detta avseende måste ske med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. På sätt i propositionen förutsatts, torde bestämmandet härutinnan, liksom också angående de närmare villkor, som böra förknippas med eventuella beslut om statsunderstöd, böra ankomma på Kungl. Maj:t efter hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret.»

Efter detta yttrande går utskottsmajoriteten och även högerreservanterna till att i nästa mening ändock uppställa en hel rad av villkor. Sålunda få ifrågasvarande medel icke användas till att teckna eller belåna aktier eller till att överflytta engagemang på kreditkassan av år 1922 eller någon annan inrättning av statlig karaktär. Slutligen får en solidarisk bank, som vill utbilda sig till bankaktiebolag, icke komma i åtnjutande av dessa medel. Nu kan man ju fråga sig, vad det skall tjäna till att sitta här och bevilja pengar för ett visst ändamål och samtidigt draga upp restriktioner och villkor av en sådan beskaffenhet, att pengarna icke kunna användas för dessa ändamål.

Vissa invändningar kunna ju också göras. Socialdemokraterna tyckas inte vara riktigt på det klara med, att det är så klokt att alldeles förbjuda aktie-teckning, och därför ha de avgivit en reservation och säga, att i vissa särskilda fall kan man få gå in för aktieteckning. Vilka dessa särskilda fall äro, kan väl utskottet underrätta Kungl. Maj:t om; men hur kammaren skall få reda på dem, innan den går att fatta beslut, förstår jag inte. Och inte heller förstår jag att bankaktiebolag, som förut varit solidariska bankbolag, skulle ställas under hårdare villkor än en bank, som inte varit det. Är det två aktiebanker, av vilka den ena varit solidarisk bank och den andra inte, så äro de lika kreditvärdiga, och då är det lika stort intresse från det allmännas synpunkt att uppehålla deras verksamhet. Då förstår jag inte, varför den ena behandlas på ett annat sätt än den andra gör, oberoende således om den varit solidarisk bank eller inte. Ansvar är precis lika stort för båda och bör också vara det.

Jag finner, att alla de restriktioner, som här uppställas, äro onödiga. Vi ha inte haft dem då vi tidigare beviljat medel för liknande ändamål, och jag kan inte förstå, vad det skall tjäna till nu. Allt ekonomiskt förstånd är väl ändå inte samlat i bankoutskottet. Kungl. Maj:t och fullmäktige i riksgäldskontoret och i riksbanken ha väl också vissa förutsättningar för att kunna bedöma hithörande frågor. Jag anser, att man bör ha fria händer att då de konkreta fallen föreligga göra vad som kan vara det lämpligaste i varje särskilt fall.

Under senare tid har hos oss märkts en utveckling, som kanske inte är så alldeles lycklig: den ena ortsbanken efter den andra har uppgått i någon storbank. Provsbankerna ha varit av en ofantligt stor betydelse och ha en stor uppgift att fylla. De samla traktens och provinsens sparkapital och använda detta företrädesvis till att fylla ortens kreditbehov. Särskilt under kristiden var det till en stor välsignelse för landsbygden att hava tillgång till dessa ortsbanker, där befolkningen känner styrelsen, och styrelsen känner befolkningen. Där kan man vinna förståelse för sina bekymmer på ett helt annat sätt än i en storbank.

Nu har herr Hammarskjöld framlagt ett förslag, som skulle något mildra utskottsmajoritetens reflexioner; men frågan är, huruvida en solidarisk bank skulle föredraga att anlita den utvägen framför att träda i likvidation. För min del tror jag, att varje solidarisk bank skulle välja likvidationsvägen framför den andra vägen. Om vi nu omgärda dessa hjälpatgårdar med alltför starka

restriktioner och strypa till möjligheterna för ortsbankerna att leva, går det ej, utan jag för min del tror, att det endast blir storbankerna här i landet, som då behärska hela penningväsendet. Här sitta tio man i Stockholm och regera enväldigt över nationens ekonomiska liv.

Jag tror icke, att en sådan utveckling är lycklig, och därför ber jag att få yrka bifall till den av mig och herr Johansson i Edsbyn avgivna reservationen, vilket är detsamma som bifall till Kungl. Maj:ts förslag endast med det tillägget, att där en bankinrättning åtnjuter stöd av statsmedel, skall den vara underkastad den särskilda kontroll, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

*Ang. stöd åt
vissa kredit-
inrättningar.
(Forts.)*

Herr Trygger: Herr talman! Jag skall be att få instämman i herr Hammarskjölds förslag med avseende å det tillskott, som kan komma i fråga för att undvika ett enskilt bankbolags trädande i likvidation. Jag vill till alla delar instämman häri.

Däremot kan jag inte förstå vad den siste ärade talaren sade, att han icke insåg vad det var för nytta att ställa upp villkor, som icke kunna upprätthållas. Ja, då skall man väl visa, att villkoren icke kunna upprätthållas, om man på denna grund skall avvisa dem. Men för övrigt är det så egendomligt, att riksdagen vid beviljandet av ett anslag å 30 miljoner kronor också vill yttra sig? Talaren sade, att det funnes väl annorstädes tillräckligt med sakkunskap, så att inte regeringen skulle behöva riksdagens råd, nämligen i riksbanken etc. Jag har stort förtroende för finansministern personligen, men vad som tidigare skett hos åtskilliga institutioner och särskilt i riksbanken, anser jag icke vara någonting, som imponerar på ett sådant sätt, att man ej skulle våga framställa sin uppfattning, att dessa pengar endast böra beviljas under vissa förutsättningar.

Vidare kunde den ärade talaren icke förstå, varför en solidarisk bank, som förvandlades till bankaktiebolag, ej skulle kunna få detta stöd. Utskottet har sagt, att det för sin del finner en utveckling av de solidariska bankerna naturlig, och utskottet har vidare uttalat, »att, därest stöd från statens sida finnes böra lämnas solidariskt bankbolag, en ombildning av sådant bolag till bankaktiebolag icke bör få äga rum, så länge banken åtnjuter statsunderstöd».

Jag har ingenting emot, att hela detta stycke strykes, men icke av det skälet, som den ärade talaren anförde, utan helt enkelt därför, att det är självklart. Vi skola komma ihåg, att en solidarisk bank, som förvandlas till aktiebank, upphör och förlorar sin individualitet. I stället kommer det fram ett nytt rättssubjekt, en ny bank. Har man givit understöd till den förra, har man naturligtvis icke något med den andra att göra. Det är alldeles skilda saker. Om jag lånar Pettersson pengar, betyder detta icke, att om Pettersson dör Andersson skulle kunna komma och säga, att han bör få ifrågakvarande medel. Skulle det vara meningen, hade det bort uttryckligen sägas ifrån. Det är emellertid alldeles omöjligt, att staten skulle ge pengar på sådana villkor. Man vet icke, huru stor den nya aktiebanken eller dess kapital blir. När stöd beviljas, skall man åtminstone veta, vad vederbörande ha för kapital och ställning.

Jag har den uppfattningen, att det borde vara ännu strängare villkor än som här föreslagits med avseende å regeringens rätt att teckna eller belåna aktier även i vanliga bankaktiebolag, och därför hemställer jag om bifall till herr Lindgrens reservation i denna del.

Mitt yrkande är sålunda bifall till utskottets hemställan med den av herr Hjalmar Hammarskjöld föreslagna förändringen och att i punkten angående teckning eller belåning av aktier i stället för vad som står i utskottets ut-

Ang. stöd åt
vissa kredit-
inrättningar.
(Forts.)

låtande från och med orden »Ej heller bör» till och med orden »ej ifrågakomma» sättes vad som förekommer i den av herr Lindgren m. fl. avgivna reservationen.

Herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Jag vågar inte taga kammarens tid i anspråk för att närmare utveckla mina synpunkter på denna fråga, som jag haft tillfälle att göra i medkammaren. Jag skall inskränka mig till att erinra om, att den detalj i den stora huvudfråga, som nu behandlas, utgår ifrån samma förutsättningar och bygger på samma tankegång, som låg till grund för framställningen till riksdagen att lämna stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget. Denna proposition blev ju utarbetad under mycket stor brådska. Vi hade i regeringen några få dagar tidigare den uppfattningen, att det inte skulle visa sig vara nödvändigt att framlägga ett dylikt förslag. För min del antog jag detta på grund av det uttalande, som gjordes från vederbörligt håll. Då det sedan blev nödvändigt att framlägga denna proposition för riksdagen, skedde utarbetandet, såsom jag nämnde, särskilt av motiveringen i en ganska stor brådska.

Jag anförde detta såsom ett försvar för, att propositionen icke inrymmer några detaljerade bestämmelser eller uppställer några särskilda detaljvillkor för utlämnandet av ifrågavarande stöd i den ena eller andra formen utan endast antyder ett par vägar och i övrigt hemställer om riksdagens bemyndigande att på de villkor, som kunna finnas lämpliga och riktiga, lämna detta stöd.

Såsom jag ser denna sak, vill jag för min del understryka och starkt betona, att det inte kan vara något eftersträvansvärt för en regering att få en sådan fullmakt som denna. När man ställes inför ett krav ifrån bankerna om att få stöd, har man först och främst att överväga, huruvida stödet är nödvändigt och huruvida andra utvägar i övrigt äro undersökta, innan det finnes anledning för regeringen att ingripa. Redan detta övervägande ställer ju mycket stora krav på den eller dem, som i första hand ha att taga ställning till kravet.

Vidare är det uppenbart, att det för en regering — vilken sammansättning den än må hava — icke kan vara något angenämt att utsätta staten för risken att förlora statsmedel. Jag kanske kan tillägga, herr talman, att jag inte för min personliga del kan se någon fördel i att eventuellt komma i den ställningen, att man skulle behöva tillgripa vare sig den ena eller andra utvägen av vad som här har föreslagits och antytts.

Det är dock så, att vårt land har hittills förskonats ifrån störningar på bankväsendets område, om jag bortser från det svindelföretag, som vi hade att göra med för ett par, tre år sedan. Ingen, som anförtrott sina medel åt en bank, har behövt förlora ett öre. Var och en har, då han begärt att få ut sina medel, också fått dem. När vi befunno oss mitt uppe i en stor deflationskris, uppstodo svårigheter för åtskilliga banker, men statsmakterna insågo nödvändigheten av att i det längsta och till det yttersta bevara förtroendet för vårt bankväsende. Jag har tidigare i medkammaren betecknat detta som en av de pelare, på vilka landets ekonomi vilar, och jag tror, att det icke är att använda ett för starkt uttryck.

När vi år 1922 gingo in för en stödaktion, omhänderhades denna av kreditkassan av samma år. Där gick man efter de linjerna, att kreditkassan övertog engagemang i mycket stor utsträckning ifrån vissa banker och även på annat sätt stödde bankerna. Med avseende å åtgärden att övertaga engagemang har det ju visat sig, att staten förlorat betydliga belopp, som ännu inte äro fullt ersatta. Jag skulle aldrig ett ögonblick vilja ifrågasätta, att en sådan stödåtgärd nu skulle vidtagas. Vidare använde man sig då av den utvägen att belåna aktier i banker, som rekonstruerats. Här ifrågasättes icke detta. Och vidare

kunde stödet lämnas i form av tillskottskapital genom tillskottsbevis. Det ifrågasattes ju även här.

Ser jag nu på resultatet av de stödaktioner, som då lämnades, har jag redan uttalat, att staten har förlorat mycket pengar genom övertagande av engagemang, men staten har inte förlorat någonting på den hjälp, som lämnades i form av tillskottskapital genom tillskottsbevis. Beträffande tecknandet av aktier vågar jag göra det uttalandet, mina herrar, att om riksdagen inte hade satt upp de villkor, som riksdagen gjort, så skulle staten även ha kunnat komma ifrån detta stöd utan någon förlust. Men riksdagen tog sig före att bestämma, att om innehavda bankaktier skulle säljas, fingo de inte säljas annat än först efter riksdagens medgivande och vidare inte under pari. Särskilt den sistnämnda bestämmelsen — ja, båda två, — ha förorsakat eller torde komma att förorsaka ganska avsevärda förluster.

Med vad jag nu har anfört har jag endast velat säga, att man måste förutsetta, att en regering handlar under stort ansvar. Jag tror, att det är lättare för de personer, som vid varje särskilt tillfälle ha att behandla frågor av detta slag, att överväga de beslut, som fattas, om man inte på förhand uppdrager detaljerade villkor och utfärdar bestämmelser, som strikt skola följas.

Det är från dessa utgångspunkter, som jag bedömt bankoutslottets utlåtande, och jag fann, i likhet med vad som här blivit anfört redan av herr Hammarskjöld, att när man penetrerar detta utlåtande, sådant som det här föreligger, finns det inte mycket kvar att göra. I varje fall kunde det mycket väl tänkas situationer, där man befunde sig i det läget, att man inte kunde använda något av dessa pengar. Vi äro ju inne här, herr talman, på områden, där man måste tala med användande av dunkelt språk, men vore icke detta nödvändigt, tror jag, att jag skulle kunna i nuvarande läge exemplifiera, vad jag härmed syftar på, och jag tror, att kammaren i så fall skulle ge mig rätt i, att man kan icke förutse alla de situationer, som kunna uppkomma.

Nu har herr Hammarskjöld föreslagit ett tillägg till motiveringen här, som enligt min uppfattning innebär en betydlig förbättring. Detta tillägg lämnar en möjlighet öppen utöver de små möjligheter, som bankoutslottets majoritet förutsatt skulle komma till användning. I andra kammaren har framställts ett yrkande, som enligt min uppfattning likaså är en förbättring och som där blivit bifallet. Detta yrkande gick ut på, att den sats i tredje stycket på sid. 5, som lyder: »eller genom belåning av lotter i solidariskt bankbolag», skulle utgå. Detta yrkande har blivit bifallet av andra kammaren, och jag vill här endast uttala den meningen — jag förmodar, att den är riktig och icke kan på något sätt diskuteras inom utskottet — att därest första kammaren antar bankoutslottets motivering med det tillägg, som herr Hammarskjöld här föreslagit, denna sats i alla fall kommer att utgå på grund av andra kammarens beslut. Skulle så icke vara förhållandet eller man vill diskutera den frågan ifrån bankoutslottets sida, så tror jag, att det vore lyckligt, om denna kammare fattade ett beslut, som är precis detsamma som det, vilket fattats utav andra kammaren tidigare.

Under förutsättning att det slutgiltiga beslutet blir sådant, som jag nu senast angivit, så vill jag sluta med att uttala den förvissningen, att inom denna ram det skall bli möjligt för Kungl. Maj:t att med användande av detta belopp eller delar av detsamma lämna det stöd, som under utomordentliga förhållanden kan vara nödvändigt att lämna en eller annan bank, som är i behov av stöd.

Herr Svensson, Carl: Herr talman! Det finns inte mycket anledning att från utskottets sida ingå på någon längre utläggning av denna sak, så att jag skall fatta mig mycket kort. Jag vill emellertid, innan jag yttrar mig om herr Hammarskjölds yrkande, bara säga i anledning av det uttalande, som

*Ang. stöd åt
vissa kredit-
inrättningar.*

(Forts.)

Ang. stöd åt
vissa kredit-
inrättningar.
(Forts.)

gjordes av herr Johansson, och även i viss mån i anledning av vad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anförde, att bakom bankoutskottets strängt restriktiva utlåtande — herr finansministern talade i andra kammaren om ett taggtrådsstängsel — ligger en önskan att reagera emot en uppfattning, som synes ha blivit allmänt och rent slentrianmässigt omfattad, att så snart det är fråga om att en bank eller ett kreditinstitut befinner sig i svårigheter av det ena eller andra slaget, så skall staten ingripa. Mot detta innebär förvisso denna motivering en bestämd reaktion. Det är inte alls på det sättet, att det är i första hand staten, som skall träda till, utan det måste vid sådana tillfällen undersökas i första hand vilka andra möjligheter, som kunna stå till buds, och först sedan man konstaterat, att det icke finns några andra möjligheter och att fallet är av den art, att mycket viktiga allmänna intressen stå på spel, först då skall staten träda till. Det är mot bakgrunden av denna uppfattning, man skall se de restriktiva uttalanden, som äro gjorda uti bankoutskottets utlåtande, uttalanden, som jag tror, att Kungl. Maj:t kan ha stor fördel utav att ha bakom sig uti olika inträdande situationer.

Vad herr Hammarskjölds yrkande beträffar, så finner jag icke någon anledning att motsätta mig detta. Jag tror, att det ligger helt i linje med de synpunkter, som ha gjort sig gällande uti utskottet. Den möjlighet, som där antydes, har man nog tänkt sig, men det kan ju vara skäl uti, att det klart ut-säges, och då andra kammaren har bifallit ett yrkande av samma innehåll som herr Hammarskjölds, så finner jag, som sagt, icke någon anledning att för min del motsätta mig detta yrkande utan biträder detsamma.

Däremot vill jag hemställa, att kammaren icke biträder det av herr Trygger gjorda yrkandet om bifall till herr Lindgrens reservation. Detta skulle ju innebära, att man helt och hållet avstängde möjligheten att lämna något stöd i form av tecknande eller beläning av aktier, och jag tror, att man om detta kan säga, att det skulle innebära en inskränkning, som går för långt, en inskränkning, som kunde bli till besvär och omöjliggöra den form av stöd, som måhända i ett eller annat fall är den mest naturliga och mest rationella.

Jag hemställer således, att kammaren måtte på den punkten godkänna utskottets förslag till motivering. För min del hyser jag, liksom herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, den uppfattningen, att med det beslut, som är fattat i andra kammaren om strykande av några ord i motiveringen, komma ju dessa ord att i riksdagsskrivelsen falla bort, utan att man här behöver fatta ett positivt beslut om ändring på denna punkt.

Jag hemställer således om bifall till utskottets förslag med det tillägg, som har föreslagits av herr Hammarskjöld.

Herr Westman: Herr talman! Jag förstår mycket väl, att det är ett synnerligen ömtåligt ärende, som nu är föremål för riksdagens prövning. Jag skall också bemöda mig om att uttrycka mig på ett sådant sätt, att jag icke avviker ifrån den ton, som de föregående ärade talarna ha anslagit. Men jag känner mig dock nödsakad att beröra ett par synpunkter, som icke ha berörts av dem.

Jag delar fullt den uppfattning, som uttalats i utskottets utlåtande och senast framhållits av dess ärade ordförande, nämligen att det inte får vara på det viset, att så fort det är fråga om att ett bankinstitut råkar i svårigheter det skall anses vara en självklar sak, att staten bör inträda för att hjälpa det. Det måste finnas en bestämd gräns emellan statens ingripande på penningförvaltningens område och det enskilda initiativets verksamhet där.

Jag förstår emellertid, att i de svåra tider, vari vi nu befinna oss, kan det vara nödvändigt, att man vidtar en beredskapsåtgärd av det slag, varom här är fråga. Men jag ber att få framhålla, att det kanske inte är nog, att staten

därvid endast tänker på det tillskott i pengar, varom det nu är tal, utan det kan hända, att staten även måste taga upp till beaktande frågan, huruvida man kan ha säkerhet för att dessa pengar komma att användas på ett klokt sätt av det institut, vilket det är fråga om att hjälpa.

I bankoutskottets utlåtande står en punkt, vari det framhålles, att en kreditinrättning, som får hjälp, skall vara underkastad en viss kontroll ifrån det allmännas sida. Jag vågar fästa uppmärksamheten vid, att man härvid även bör beakta personliga synpunkter. Man kan väl ifrågasätta, om det kan vara klokt, att staten överlämnar betydande medel, som i händelse av förlust få ersättas skattevägen, till bankförvaltningar, vilka icke visat sig äga det omdöme, som varit erforderligt i de tider, vari vi nu leva. Det visar sig ju ofta, att institutioner ha stor svårighet att förnygra sig och att kunna vidtaga de upprensningssåtgärder, som äro nödvändiga på grund av de erfarenheter, man har vunnit. Jag föreställer mig, att herr statsrådet har sin uppmärksamhet riktad på nödvändigheten av att tillse, att de personer som för framtiden få hand om ledningen av dessa bankinstitut äro sådana, att de förtjäna herr statsrådets förtroende.

Jag fäste mig vid, att herr statsrådet i sitt anförande yttrade, att det övervägande, som herr statsrådet har att träffa med anledning av det beslut, som riksdagen kan fatta på grundval av den proposition, som här föreligger, kommer att ställa mycket stora krav på regeringen. Jag tänkte då, att herr statsrådet ju inte själv kan intränga i alla detaljer, som måste ligga till grund för det övervägande, varom herr statsrådet talade, utan herr statsrådet blir tydligen i stor omfattning beroende av de råd och de upplysningar, som herr statsrådet kommer att erhålla ifrån bankinspektionen. Man nödgas då uppställa den frågan, huruvida man kan hysa förtroende till de uttalanden, som göras av den myndigheten. Jag ber att få framhålla, utöver vad jag anført vid föregående tillfällen om denna myndighet, att det föreligger enligt min uppfattning ett alldeles särskilt skäl att nu ställa upp denna fråga på grund av de upplysningar, som vi vunnit på allra sista tiden. Man kan måhända förstå, att ledningarna för den ena eller andra banken såsom skett har kunnat lämna de ledande männen inom Kreugerföretagen krediter, därför att varje bankdirektör har ju inte vetat, att dessa personer varit engagerade för stora lån mot Kreugerpapper även i andra banker. Men till bankinspektionen lämnas, om jag är rätt underbyggd, månatliga rapporter om krediter, överstigande 50,000 eller 100,000 kronor — jag minns inte riktigt beloppet — som varje person har. Under sådana omständigheter måste det ju ha varit bankinspektionen bekant, att en trängre krets av direktörer i Kreugerföretagen hade lån mot Kreugerpapper i våra banker till belopp, uppgående till i runt tal lät oss säga minst 50 miljoner kronor. Det är under sådana omständigheter en fråga, som man måste göra sig, huruvida den myndighet, som iakttagit ett sådant förhållande utan att ingripa, kan anses äga den omdömesförmåga, att herr statsrådet kan med förtroende bygga på de upplysningar och råd, som herr statsrådet vid tillämpningen av den fullmakt, som herr statsrådet nu kommer att få, i framtiden mottager av den myndigheten.

Jag har tillåtit mig att säga dessa ord, därför att jag är övertygad om, att herr statsrådet så tungt känner sitt ansvar, att herr statsrådet kommer att överväga de båda synpunkter, som jag här tillåtit mig understryka, och jag har trott, att när herr statsrådet skall träffa sitt avgörande, det kan ge herr statsrådet ett visst stöd, att en opinion här i riksdagen framförts, som har krävt ett beaktande av dessa synpunkter.

För övrigt, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets utlåtande med det ändringsförslag, som framförts av herr Hammarskjöld. Jag skulle för min del härtill ytterst gärna ha fogat ett yrkande om, att man skulle vid-

*Ang. stöd åt
vissa kredit-
inrättningar.
(Forts.)*

Ang. stöd åt
vissa kredit-
inrättningar.
(Forts.)

taga den strykning, som vidtagits i andra kammaren. Nu uppmanar mig utskottets ordförande att göra detta, och jag ber därför, herr talman, att få hemställa, att de ord, som strukits i andra kammaren, måtte strykas även i denna kammare. Om jag är riktigt underrättad, har i det stycke på sid. 5, som börjar med orden »Ej heller» och slutar med »ifrågakomma», andra kammaren strukit orden »eller genom upplåning av lotter i solidariska bankbolag». Jag ber således, herr talman, att få förena mig i herr Hammarskjölds yrkande med det tillägg, att även dessa ord böra utgå.

Herr Trygger: Herr talman! Det var ett uttalande av den siste ärade talaren, som uppkallade mig. Kanske jag hörde fel, men jag fick det intrycket, att han ville uppmana chefen för finansdepartementet att, när ifrågasvarande stödaktion skedde, så att säga se till, att det bleve duktigt folk, som skötte banken i fråga. Det får jag erinra om, att det står här i utlåtandet, att sådana kreditinstitut, som få hjälp, få underkasta sig särskilda föreskrifter i fråga om tillsyn och kontroll över företaget. Jag hoppas verkligen, att man inte kommer att gå längre, ty detta innebure ett stort ansvar. Tänk om finansministern skulle bestämma bankdirektörerna, och så ginge alltsammans åt skogen! Då förlorade staten icke bara sina egna pengar utan finge också aktieägarna på halsen. De skulle då kanske säga: Hade vi fått tillsätta direktörer själva, hade allt gått bra.

Jag vill i detta sammanhang säga, att min ståndpunkt i denna fråga är densamma, som jag intagit, kan jag säga, under hela min riksdagstid, och det är den, att jag nu som alltid opponerar mig mot den socialistiska uppfattningen, att man skall gå och lägga sig i privata personers affärer. Men jag har också samtidigt sagt och också i särskilda frågor tillämpat den uppfattningen, att när man har denna ståndpunkt, får man också ha klart för sig, att det duger inte att komma och springa till staten, så snart det börjar gå gålet. I föreliggande fall erinrar jag därom, att här är det icke fråga om att ge stöd för dessa bankers skull, utan det är uteslutande fråga om att ge stöd för det allmännas skull. Det är därför, jag anser att man skall begränsa sig så mycket man kan och ej ge ett alltför rundligt stöd utan endast det, som är absolut nödvändigt. Jag tycker därför, att vad utskottet här föreslagit bör räcka. Finansministern har ju också sagt, att han inom den ramen kan ge den hjälp, som det nu är fråga om.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Jag ber att till alla delar få instämma i vad bankoutskottets ärade ordförande sagt, och jag skulle på det varmaste vilja rekommendera kammaren att icke stryka orden »eller genom belåning av lotter i solidariskt bankbolag». För mig står det klart, att, såsom ordföranden i bankoutskottet sagt, därest denna kammare biträder utskottets hemställan här och andra kammaren har bifallit yrkandet om strykande av dessa ord, gå de bort i riksdagens skrivelse, men det är den skillnaden, om första kammaren biträder strykningen och om första kammaren vidhåller de omstridda orden, att om första kammaren vidhåller dessa ord, så är den konsekvent, i andra fallet är den inkonsekvens. Jag kan inte förstå, varför man skall så att säga *förbjuda*, när inte »särskilda omständigheter föranleda därtill», att *belåna aktier* men *tillåta* oavsett alla sådana förbehåll att *belåna lotter* i solidariska bankbolag. Om första kammaren således bibehåller vad som står om aktier — och något annat är icke föreslaget — och sålunda uttalar, att stöd icke bör, där icke alldeles särskilda omständigheter prövas därtill föranleda, lämnas i form av teckning eller belåning av aktier i bankaktiebolag, men medger stöd i form av belåning av lotter, då står kammaren på en halv ståndpunkt. Då säger kammaren, att aktierna, som väl i detta fall äro jäm-

förliga med lotterna, få icke belånas annat än när särskilda omständigheter föreligga, men lotterna få belånas utan vidare. Mig förefaller det, som om första kammaren skulle kunna inse skillnaden mellan lotterna i de solidariska bankbolagen och de här tillskottsbevisen. Jag måste säga, att då dessa bevis inte äro lotter, hänga de två punkterna inte ihop, även om andra kammaren skulle ha ansett det.

Jag ber därför, herr talman, att få förena mig i det yrkande, som bankoutskottets ordförande framställt och som överensstämmer med det, som herr Hammarskjöld framställt.

Herr Westman: Endast ett ord med anledning av herr Tryggers anförande. Jag har visst inte velat föreslå något sådant, som att Kungl. Maj:t skulle åtaga sig att utse styrelse i ett bankföretag, som får statens hjälp. Jag har endast velat påpeka, att det dock icke kan anses billigt, att ett kotteri bland aktieägarna eller lottägarna skall ha rättighet att opåttalt av staten ånyo tillsätta en ledning, som visat sig vara inkompetent, och fortfarande vidhålla, att dessa personer böra utöva ledningen av banken, även sedan banken kommit i det läge, att den behöver statsunderstöd. I och med att ledningen drivit banken till ett sådant läge, har ledningen enligt min tanke visat inkompetens. Det kan väl icke skada, att herr statsrådet fäster aktieägarnas eller lottägarnas uppmärksamhet på det läge, som sålunda inträtt. Min uppfattning är sålunda, att statens ingripande därvidlag uteslutande skulle vara av negativ karaktär eller av samma karaktär som det ingripande en professor utövar, då han uttalar ett improbatur över en tentand.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt rörande utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan samt motiveringen med undantag av femte och sjätte styckena, vidare särskilt beträffande femte stycket av utskottets motivering och slutligen särskilt angående sjätte stycket därav.

I fråga om utskottets hemställan samt motiveringen med undantag av femte och sjätte styckena, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att utlåtandet skulle godkännas i nämnda delar, dels ock att kammaren skulle godkänna den av herrar Johansson i Östersund och Johansson i Edsbyn vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på utlåtandets godkännande i ifrågavarande delar vara med övervägande ja besvarad.

Vidkommande femte stycket av utskottets motivering, anförde nu vidare herr förste vice talmannen, hade yrkats 1:o) att detsamma skulle godkännas; 2:o), av herr *Westman*, att stycket skulle godkännas med den ändring, att orden »eller genom belåning av lotter i solidariskt bankbolag» utelämnades; samt 3:o), av herr *Trygger*, att stycket skulle godkännas med den lydelse, som förordats i den av herr Lindgren m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till herr Westmans yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Herr förste vice talmannen yttrade därefter, att rörande sjätte stycket av motiveringen endast yrkats, av herr *Hammarskjöld*, *Hjalmar*, att nämnda stycke skulle godkännas med den ändring, att näst efter första meningen tillades följande nya mening: »Härmed avses dock icke det fall, då fråga är om så-

*Ang. stöd åt
vissa kredit-
inrättningar.
(Forts.)*

Ang. stöd åt
vissa kredit-
inrättningar.

(Forts.)

dant tillskott, som enligt § 209 i lagen om bankrörelse erfordras för undvikande av bankbolags trädande i likvidation.»

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande av sjätte stycket förändrat samt vidare enligt herr Hjalmar Hammarskjölds yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övertvägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1932/1933 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad avser pensions- och indragningsstaterna;

nr 55, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om tillfällig löneförbättring under budgetåret 1932/1933 för vissa befattningshavare vid Tumba bruk;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkten 25 av elfte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till allmänna indragningsstaten; samt

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om in-teckning i jordbruksinventarier m. m., såvitt angår förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen om sparbanker.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Då tiden nu var långt framskriden, beslöts på framställning av herr förste vice talmannen att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren ville besluta att å lördagens föredragningslista statsutskottets utlåtande nr 123 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner, statsutskottets utlåtande nr 124 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet jämte i ämnet väckta motioner och statsutskottets utlåtande nr 122 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna jämte i ämnet väckta motioner i nu nämnd ordning måtte uppföras först bland två gånger bordlagda ärenden.

Vad herr andre vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 266, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om in-teckning i jordbruksinventarier m. m., såvitt angår förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen om sparbanker.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 273, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett avtal mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande direkta skatter.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

- nr 92, rörande tull å potatis;
- nr 93, rörande förslag till ändrad lydelse av § 12 riksdagsordningen m. m.;
- nr 94, rörande vissa åtgärder till spannmålsodlingens fortsatta stödjande;
- nr 95, rörande anslag till personal- och driftkostnader för institutet för högspänningsforskning vid universitetet i Uppsala;
- nr 96, rörande anslag åt docenten vid universitetet i Lund G. R. Raquette;
- nr 97, rörande lag med särskilda bestämmelser om konkurs;
- nr 98, rörande införande av omröstningsapparat för voteringar i riksdagens kamrar;
- nr 99, rörande lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1925 (nr 219) angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom;
- nr 100, rörande ändrad lydelse av mom. 10:o i gällande grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner;
- nr 101, rörande lag om ändring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika löneboställen;
- nr 102, rörande lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning; samt
- nr 103, rörande förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.59 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.